
NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
16 H
4

TABVLAE VNIVERSAM CHIRVRGIAM MIRO ORDINE COMPLECTENTES, EX ERVDITIORIBVS MEDICIS COLLECTÆ.

PER HORATIVM MORVM
Medicum Florentinum.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS,
Apud Giordanum Zilettum, & socios,
M. D. LXXII.

EXCELLENTI ARTIVM; AC MEDICINAE DOCTORI HIERONYMO CONFORTO,

Horatius Morus. S. P. D.

VM mecum memoria repeterem, vir præstantisſime Hieronyme Conforte, aureum illud Cen[...]i Catonis dictum; quo dicere conſueuerat, otij, ac nego[...] nobis reddendam eſſe rationem, indignum ſanè libero [...]mine existimabam, ſi velut in tenebris deliteſcens, nulla[...] tæ meæ rationem redderem, ac viuus, videnſque (vt ele gantisſime Lucretius ait) vitam ipſam perderem. Quare hanc compendioſam de chyrurgia artem ſimul inertis otij euitandi gratia, ſimul vt communi ſtudioſorum iuuenum vtilitati aliqua in parte prodeſſem, mihi ſcribendam cenſui: quam quidem tibi vir præſtantisſime dicatam volui, cum vt meæ erga te obſeruantiæ pignus exiſteret (Scio enim quantum tibi pro tua in me ſingulari humanitate debeam) tum vt ipſa haberet, ſub cuius nomine, ac patrocinio in lucem tuta prodiret. Omnia enim (vt tu optime noſti) uitilitigatoribus plena ſunt, nihilque tam ſincerum, tam egregie limatum eſt, quod virulentas Homeromaſticum linguas effugere posſit. Quod ſi te fautorem, ac patronum habuerit, nihil erit, quod has laruas, aut Zoilos pertimeſcat. Is enim es tu, qui ob ingenij tui præſtantiam, multiiugam eruditionem, elimatam facundiam, ac morum integritatem, cæteraſque eximias animi tui dotes, omnibus æque charus, ac gratus ſis, atque olim Cois ciuibus Hippocrates. Et vt paucis multa concludam, Hieronymus Confortus es. Accipe igitur vir excellentisſime noſtrum hoc quantuluncunque vel leuidenſe munus, & vt omnia ſoles, tuo benigno fauore proſequere. nam ſi hoc gratum tibi fuiſſe perſpexero, ad maiora in dies ſub tuis felicisſimis auſpicijs animus accendetur meus. Vale, o decus meum. Datum Vrceis nouis, III Idus Ianuarias M D LXIX.

AD LECTOREM CANDIDUM.

PLutarchus ex Cheroneus (Lector candidissime) vir doctissimus, & prudentissimus, cuius vel sola monumenta ingenij ad plebeij hominem doctum efficere possent, vitam a Deo homini datam ad cognitionem existimat. nam cognitio non solum gloriam parit, sed & uirtutes in actum producit, quod quidem esse verissimum re ipsa facillimè videmus. Nam ut excellentissimorum virorum nocturnæ, diurnæq; vigiliæ? vnde tot exantlati labores? nisi vt ad rerum cognitionem peruenirent? atq; ea quæ tum ex seipsis meditando, tum ex aliorum monumentis legendo cognouissent, in medium producerent? Horum ego (licet omnium minimus) imitatus exempla, cum Dei Opt. Max. benignitate aliquantulum cognitionis in arte medica mihi comparauerim, id (quantuluncunque est) haud mihi soli, sed & aliorum vtilitati comparatum volui: Neq; enim (vt divinus ille Plato ad Architam suũ scripsit) nobis solum nati sumus, sed ortus nostri partem patria sibi vendicat, partem amici. Cum igitur has chyrurgicas tabulas ex Ioanne Tagaultio omnium ætatis suæ peritissimo scopellianis vigilijs elucubratas eo ordine compilauerim, vt vno intuitu singula facilè uideri, ac comprehendi possint, eas ad studiosorum iuuenum vtilitatem in lucem edendas curaui. Scio quidem fore nonnullos, qui nostrum hunc officiosum laborem floccipendant, ac subsannent, rubiginosoq; dente rodant, at tu optime lector hæc (qualiacunque sunt) non illis, sed tibi scripta existimes uelim. Tu igitur hilari animo accipe, ac iure tuo fruere. Vale.

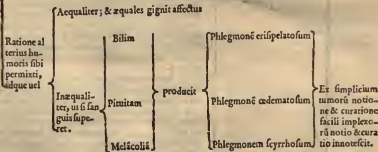
- Tumor est præter naturam, incrementum, naturalem statum in corpore excedens, & læsionem actionis inducens: cuius differentiæ 13. Meth. Sumuntur, Vel à
  - Defluxu humoris
    - Calidi, ut
      - Sanguinis
        - Naturalis: qui est calidus & humidus, & ad corporis nutritionem idoneus. Qui. 13. Meth. si peccat quãtitate generat Phlegmonem ueram, cuius causæ
          - Materialis. i. subiectiua: Quælibet est corporis pars exterior
          - Formalis
            - Dolor
            - Tensio
            - Calor
            - Rubor
            - Pulsatio
          - Efficiens
            - Externa
              - Contusio
              - Disruptio
              - Conuulsio
              - Fractura
              - Vulnus
              - Vlcus
              - Luxatio & eiusmodi dolorem excitãtia
            - Interna, ut
              - Optimi sanguinis abundantia
              - Tēperamētū, Aër, Victus ratio } calida & humida
              - Grauitas
              - Ver
        - Non naturalis require hoc signum. ♃
      - Bilis: Vide in sequenti signo ♂
    - Frigidi: Vide signum. ☽
  - Cõgestione: cuius causæ efficiẽtes sunt
    - Error virtutis Altricis
    - Imbecillitas Expultricis
    - Obstructio
    - } Tumores hac via potius frigidi generantur quàm calidi.

Curatio, in qua considerãdum quid sit agendum, indicat morbi causa efficiens, quę sui ablationem poscit. Idq;

- Optima uictus ratione secundum debitam { Qualitatem / Quantitatem } hæc ad Physicum spectant.
- Medica mentis secũdũ
  - Qualitatẽ cõtrariam humoris
    - Fluentis, ut
      - Auersione : quæ fit sanguinis missione a parte opposita secundũ rectum, frictionibus, balneis, ligaturis, scarificationibus, & eiusmodi.
      - Repercussione : vt post a. 13. Meth. aqua frigida, & vino austero; aut cataplasmate Galeni. 2. ad Glauconẽ, ab Auicenna fen. 3. lib. 4. Trac. 1. cap. 3. descriptam quod ℞. succi semperuiui librã unã, uini crassæ substantiæ & saporis acerbi librã semis, farinæ hordei quartum unum, corticis malorum granatorum, & sumach puluerizatorum anã unc. s. coquantur & fiat linimentum; & alijs refrigerantibus & adstringentibus; idq; in principio morbi : Quod est cum particula incipit distendi, & fluxionis adest initium cum exiguo dolore: Et nisi sit in emunctorijs Tumor, aut per crisim excitatus, aut a materia venenosa progenitus : in his .n. tribus casibus repercussiua haud conueniunt.
        In augumento verò .i. quando Tumor attollitur, & symptomata augentur ipsis repellentibus nonnihil discutientium admiscendum; quale est rosaceum Galeno 3. Simpli. medi. facul.
        At in statu; quando prædicta omnia suum uigorem obtinent, nec amplius possunt augeri, nisi in aliam formam humor transmutetur, æquis portionibus miscenda sunt reprimentia discutientibus : In quo casu ualet Galeni emplastrum. 13. Meth. quod ℞. medullæ panis frumenti in aqua calida maceratæ, & expressæ lib. j. mellis optimi un. iij. misceãtur & fiat emplastrũ.
    - Fluxi ut
      - Euacuatione puris resoluentibus in declinatione, & si apostema resoluitur. Quod cognoscitur membri leuitate, & deficiente pulsatione; Qualia sunt lana succida, aut spongia, siue stuppæ uino calente imbuta postea expressæ, & explicatæ; aut hordei farina cum melle adhibita, & eiusmodi.
      - Maturatione : si apostema tendit in putredinem, quod indicant; dolor intrinsecus, pulsatio, & caloris incrementum. Igitur applicandum emplastrũ quod conficitur ex farina frumenti aqua & olio. 2. ad Glau. aut simile.
      - Apertione : si suppuratio est facta; quæ his versibus dignoscitur:
        Durities longa, dolor, & calor aucti
        Signant pus fieri : sed factum dicta remissa
        Sub digitis undans, albescens pars & acuta.
        Quæ apertio fieri debet ferro, aut medicamento adurente eo loco quo materia continetur, in loco inferiori, secundum rugas, & processus musculorum; et nerui uenæ et arteriæ quoad fieri potest uitandæ sunt; Nec sanies tota semel euacuanda: Ac demum dolore quàm fieri potest minimo locus tractandus. facta apertione locus ut reliqua ulcera curari postulat.
      - Accidẽtiũ correctione vt
        - Doloris sedatione, ex passo oleo rosaceo et pauca cera Galeno laua succida excepto, ęstate frigidum, hyeme uerò tepidum, aut maluis coctis mixtisq; furfure et rosaceo. Quod si dolor acerbissimus sit, hyosciami folia sub cineribus cocta, & axungi ęrecẽti permixta applicari possunt.
        - Recursus humoris ad interiora, in quo casu trahentibus medicamentis, atque cucurbitulis utendum est.
        - Duritiei relictæ propter exiccantia medicamenta inconsultò adhibita, cui succurrimus ex Galeno radicibus cucumeris asinini, aut brioniæ, aut asari in aqua coctis, aut etiam caricas pingues sibi adijcimus, deinde farinam cum aqua admiscemus, cui aliquid adipis anatis, uel suilli adiungimus, & cataplasma conficimus.
        - Putrefactionis, eam partem protinus excindere oportet, aut scarificationibus profundis incidere, atque ea operari, quæ de Gangrena paulo infra subscribemus.
  - Quantitatẽ : Quæ morbi uehementia, ætate, anni tempore & morbi augẽda, uel minuẽda est.

Tenuior, & generatur Erisipelas; sapit.n.bilis naturam, cuius causas & curationem inferius suo loco adnotabimus.

Curatio, in qua conside rãdum quid sit agendum, indicat morbi causa efficiens, quę fuit ablationē re qrit. idq; fit

- Optima uictus ratione
- Euacuatiōe
  - vniuersali ut
    - Sanguinis missione
    - Pharmacia

    } ad physicum attinent.
  - Particulari ut
    - Profunda scarificatione
    - Aquæ salsæ ablutione
    - Medicamentorum putridis consecratorum admotione, quale est, quod ex farina orobi, aut lolij, aut fabæ ex oximellite uel syrupo acetoso conficitur.
    - Nec inutile fuerit qualibet die locum scatificatum aceto calente uel mulso lauare; & ubi feruor subsederit, unguento ęgyptiaco utendum. Quod si malum increuerit, aliquem ex Trociscis Andronis, Polijdę, uel Musę, aut Pasionis exquisitissimè tritum, & aceto & vino dilutum, aut arsenicum præ omnibus ualens admouemus. Sed cōsideranda consilio Galeni 2. ad Glau. quando hæc applicantur ægrotantis, & partis affectæ natura, quando uno remedio non omnes curentur. Quibus remedijs si malum non cedit, membrum quod putrescit abscindere oportet; postea ferro cāndenti pars sana adurenda, & porri succo cum sale (Paulo autore) illiuenda. Vbi uerò putredo se remiserit quæ crustam resoluunt adhibenda, ut est butirum, aut aliquod simile unctuosum. Porrò resoluta crusta aceto pars abluenda, & supra emplastrum quod ℞ mellis lib. s. Vitellos ouorū iij. farinæ hordei unc. vj. misceantur & fiat emplastrum; cui post biduum apponi debēt mirræ drac. x. ut melius ulcus mundificetur. Quibus ritè peractis quæ carnem producunt, & cicatricem inducunt admouenda erunt.

Curatio in qua conside randum

- Quid sit agē dum, indicat morbi causa efficiens, quę sui ablationem poscit, idque.
  - Optima uictus ratione, quæ ad Physicum pertinet
  - Medicamentis ut
    - Venę sectione secundum rectum ad animi deliquium 14. Meth. & 2. ad Glau. nullo alio impediente, scarificationibus profundis, ab his ventosę, aut hirudines applicandæ ueniunt, postea aqua salsa locus affectus abluatur, deinde emplastrum Galeni quod ℞. plantaginis maris, lentium, panis furnacei ann. par. ęquales. Quibus & gallas adiecit Auicennas, decoctis in aqua, admoueatur. Aut illud quod ex duobus pomis granatis in aceto coctis conficitur. Cæterum optimum erit circumiacentes partes unguēto ex bolo armenia, rosacco & aceto parato superinducere.
    - Quod si carbo nobis inducias dederit, maturatur, & aperitur Auicennæ emplastro sicubus, frumento, & sale simul mixtis, aut illo Theodorici quod componitur ex vitellis ouorum & sale, aut illo quod ℞. mellis, salis, farinæ frumēti, & ouorum luteorum simul mixtis, postea mundificatiuo ex appio detergendus.
    - Carboni porrò crustam habenti, ualidè exiccantia applicāda sunt. ueluti est Galeni cataplasma ex orobi farina & oximellite compositum.
    - Carboni autem cum maligno ulcere complicato, ualet ęgyptiacum, radix dracunculi, & aristolochiæ ex aceto trita & imposita, calx, arsenicum, & sandaracha; aut ferro ignito utendum, cum extremis morbis extrema remedia adhibenda sint, finis adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris adest. Posthæc crusta resoluenda; & absumpto carbunculo detergentibus, postea carne implentibus utendum, de quibus tabula de vulneribus & ulceribus est scriptum.
- Ad id quod intendit chyrurgus possit perficere nec ne, indicat morbi sęuitia & mēbrū affectū. Nā
  - Omnis carbo ex se est periculosus
  - Quod si accidentia semper increscant, aut sit (ex Auicenna) in emunctorijs propè membra principalia, aut circa stomachum & gulam (Celso autore) periculosissimus censetur. sic si nigricat, aut liuescit neminem non iugulat. è contra contrarium iudicato.

- ♂ Bilis
  - Naturalis, quæ est humor calidus & ſiccus, èx tenuiore parte chyli generatus; q. ſi peccat qualitate, pducit a. ad Glau. Eriſipela exquiſitū cuius cauſa
    - Materialis.i.ſubiectiua, cutis eſt exterior, ſed maximè faciei ſi Paulo adhibenda eſt fides, licet tunc bili ſanguinis aliqua portio ſit admixta; ideo Paulus præcepit ex humeraria uena ſanguinem euacuare.
    - Formalis
      - Tumor, Dolor — minor quàm in Phlegmone
      - Calor uehemens febrem excitans
      - Color rubeus ad flauum uergens, ſed tactui ſubterfugit rurſusque illabitur.
    - Efficiens
      - Externaut
        - Frictiones
        - Motus uiolenti
        - Inſolatio
        - Medicamētorum calidorū admotio & eiuſmodi
      - Internaut
        - Bilis ſeu ſubtillor pars ſanguinis feruidior
        - Temperamentum, Aetas, Victus ratio — Bilioſa
  - Nō naturalis.idq; uel
    - In ſe: aut
      - Quia bilis naturalis per putredinem aduritur
      - Quia vitellina nō naturalis per adustionē inuenis, hepatę, & uētriculo fiat porracea, ęruginoſa uel praſina
      - Quæ ſi ſint
        - Tenues
        - Mediocres
        - Craſſæ
        - Producunt
          - Herpes miliare, licet (teſte Oribaſio) aliquid pituitæ bili ſit admixtum: ſub his ponuntur Variolę, & Morbilli 3. Epidemiarum
          - Herpes excedens Galeno 14. Meth.
          - Phagedenæ. i. lupus & exulcerati cancri, de quibus uide inferius, cap. de cancro
    - Ratione alterius humoris ſibi permixti; idque
      - Aequaliter, & æqualis gignit affectus
      - Inęqualiter, ut ſi bili ſit admixta minor portio.
        - Sanguinis & generatur Eriſipelas Phlegmonoſū
        - Pituitæ & generatur Eriſipelas Oedematoſū
        - Melācolię & generatur Eriſipelas Schyroſum

- **Curatio in qua considerandum**
  - **Quid sit agendum in dicat morbi causa efficiens, quę sui ablationem requirit**
    - Optima uictus ratione in sex rebus non naturalibus, secundum
      - Qualitatem
      - Quantitatem
    - Medicamento bilem euacuante si morbus est magnus si uerò paruus clystere tantum, ut Galeno placuit
    - } hæc physici sunt.
  - **Localibus remedijs secũdum qualitatem cõtrariã humoris**
    - Fluentis: infrigidantibus & reprimentibus, qualia sunt Galeno solani succus, semperuiuæ, portulacæ, psillij, hyosciami, lactucæ, & eiusmodi; aut vnguentum album Galeni, cui si aceti paululum adieceris prestantius erit, actuq; frigida semper sunt applicanda, & liquida; & sæpius amouenda priusquam manifestè incalescant, aut arescant. Quibus misceri potest (necessitate urgente) opij aliquid, aut cicutæ, aut mandragoræ. Terminus applicandorum remediorum est coloris partis mutatio. 14. Meth.
    - Fluxi: Vbi color fuerit mutatus, resoluentia adhibenda sunt, quale est quod ℞ foliorum althεæ lib. j. quæ decoquantur in aqua & contusis addatur olei rosacei unc. iiij. argenti spumæ, cerusæ an. ʒ ij. s. iterum leuigantur cum succo solani, aut semperuiuæ, & micis panis adiunctis conficitur emplastrum & apponitur.
      Quod si fortè liuor apparuerit, cutis scarificetur, & superapponatur cataplasma ex hordeacea farina, & pluries aqua calida, aliquando muria (materia existente crassa) locus lauetur, ut materia crassa foras extrahatur.
    - Accidentiũ correctione ut
      - Doloris
      - Ardoris
      - } Eiusdem remedijs supra in curatione Phlegmonis citatis utendum; sicq; faciendum, si materia ad interiora repat.
    - Quod si erisipelas exulceretur, adhibeatur unguentum album, de litargiro, quibus si addatur aliquid excrementi plumbi efficacissimum erit remedium.
  - **An id quod intendit chyrurgus possit perficere necne, indicant subsequẽtes aphorismi**
    - Erisipelas 6. aph. 25. ab exterioribus uerti ad interiora, malum.
    - In ossis denudatione 7. aph. 19. Erisipelas malum
    - Mulieri grauidæ 5. aph. 43. si in vtero superueniat erisipelas, mortale
    - Ab erisipelate. 5. aph. 44. putredo malum.
    - Erisipelata quæ capiti superueniunt periculosa esse solent, Paulo auctore

- **Horũ causa**
  - **Materialis. i. subiectiua, cutis in Herpete miliari cutis & caro supposita in herpete exedenti**
  - **Formalis**
    - Pustulæ paruæ ad milij formam
    - Color flauus
    - Puncturæ ad instar formicæ
    - Exulceratio cutis ad carnem suppositam in herpete exedenti
  - **Efficiens**
    - Bilis non naturalis cui est aliquid pituitæ admixtum in herpete miliari
    - Bilis non naturalis crassior & acrior in herpete exedenti
  - } **Curatio quæ perficitur causæ efficientis amotione; Idq;**
    - Optima uictus ratione / Medicamẽtis purgãtib. } sed hæc physici sunt.
    - Postea reprimentibus. Nam 14. Meth. reprimentia adhibẽda non sunt corpore prauis humoribus referto. Quæ reprimentia debent esse frigida & sicca, ut sunt uitis capreoli, folia rubi, & cani rubi, & plantaginis maris; posthæc uerò & lenticulam adiungere oportet, & aliquando mel, & farinam hordeaceam. Idque faciendum materia adhuc fluente
    - Materia iam fluxa digerentibus utendum ut cataplasmate ex corticibus mali punici uino decoctis; & sumac & hordei farina composito. Posthæc exiccantibus non ualde asperis utendum, ut uulnus ad cicatricem perducatur. Quorum silua extat apud graues auctores; ideo illic recurrendum, quando hic breuitati studeamus.

- D. Frigidi, vt
  - Pituitæ
    - Naturalis, quæ est frigida, & humida, substantia cruda, colore uergens ad quendam albedinem: quæ si peccat quãtitate producit Oedema, cuius causa
      - Materialis .i. subiectiua: quælibet est corporis pars exterior
      - Formalis
        - Tumor laxus, si q premat digitis uestigiũ reliquit
        - Color albus
        - Doloris expers
      - Efficiens
        - Humor pituitosus naturalis
        - Temperamentum, Aetas, Victus ratio } frigida & humida
    - Non naturalis, vel
      - In se, quia eõ uertitur in substãtiam
        - Aquosam
        - Flatuosam
        - Crassã
        - Gipseã
        - Salsam
        - Et producũt tumorem
          - Aquosũ sub quo phlictenæ, cuius causa
            - Materialis
              - Corpus uniuersum ut in ascite 6. sym. causis
              - Caput
              - Scrotum
              - Testiculi
              - Pedes
              - Iuncturæ
            - Formalis
              - Tumor laxus & splendens eũ ad lucem intuetur
              - Reliqua œdematis signa
            - Efficiens
              - Imbecillitas calidi innati
              - Serosus humor pituitosus
              - Temperamentum, Aetas, Victus ratio } humida
          - Flatuosum } Vide hoc signum ♀
          - Nodos, glandulas & eiusmodi } Vide hoc signum ♀
          - Nodos duros insanabiles
          - Fistulas & vlcera scrofulosa de quibus tabula de vlceribus erit descriptum.
      - Admixtione aliorum humorũ idq; vel
        - Aequaliter, & æquales gignit affectus
        - Inæqualiter ut si pituita superet
          - Sanguinem } Generatur Oedema phlegmonosum
          - Bilim } Generatur Oedema erisipelatosum
          - Melancholiã } Generatur Oedema scyrrhosum
  - Melancholiæ: vide sequens signum. ♄

- Curatur causæ efficientis ab solutióe, idq; consequimur
  - Optima victus ratione in sex rebus non naturalibus secundum debitam { Qualitatem / Quãtitatem } Hæc ad physicum pertinent.
  - Medicamentis secũdum debitam qualitatẽ contrariam humoris
    - Fluẽtis vt
      - Præparatiõe oximellite aliquo, & euacuatione ꝑ phlegmagoga
      - Repercussione siccantibus & digerentibus; Quæ uariantur iuxta morbi tempora, vt in principio spongiam nouam, uel aliam lixiuio ablutam, in posca(ut bibi possit)imbutam, & ligatam, ab inferiori parte incipiens arctius, & supra desinens remissius, ut 14. Meth. & secundo ad Glau. bonum est. Quod si huic remedio acetum amplius, uel modicum aluminis (posca non proficiente) addideris, remedium incrementi tempore ualdè conueniens effeceris
    - Fluxi vt
      - Euacuatione, puris resoluentibus in statu & declinatione admotis, vt est spongia noua in lixiuio imbuta ex cinere fici, vitis, & quercus præparato; & applicata
      - In ædemate inueterato secundo ad Glau. Galenus utebatur olei unctione, & spongiam lixiuio plenam arctius superligabat.
      - Maturatione. Si œdema tendit in putredinem, vnguentum è succis Diachylon, præcipuè illud Rogerij maximè confert.
      - Apertione ferro candenti, aut medicamẽto caustico, Deinde sordes vnguento apostolorum, uel mundificatiuo ex appio & absinthij succo detergatur.
      - Accidentium correctione vt
        - Doloris. Quod sedaẽ œsipo humida, uel uino cocto, aut cerato ex oleo camomillino, de absinthio, spica, & cera ꝑparato
        - Duritiei: emollitur, & resoluitur medulla bubula aut ceruina, aut alia simili

- Curatio causæ efficientis a motione perficiẽ, idque
  - Optima victus ratione / Calidi innati restauratione / Serosi humoris per aluum & urinas euacuatione } Quæ omnia ad Medicũ attinẽt.
  - Serosi humoris in parte affecta euacuatione & exiccatione, ut oxi rhodino & sale. 14 Meth. 2. ad Glauconem. Spongia noua lixiuio imbuta, cui sit admixtum alumẽ sulfur & nitrum. Aut hoc emplastro Auicennæ quod ℞ seminum sinapis, seminum urticæ, sulfuris, spumæ maris, aristolochiæ rotundæ, bdelij an. unc. j. ammoniaci, olei antiqui, ceræ an. unc. ij. Quod si hoc emplastro, curari non potest, incisione cum ferro utendum, deinde detergendum, & aliorum sordidorum ulcerum more, curandum.

- ♀. Flatuosum cuius causa
  - Materialis. i. subiectiua
    - Membrana, quæ circundat musculos, uiscera aut ossa.
    - Ventriculum
    - Intestina ut in colicis
    - Peritoneum ut in timpanite
  - Formalis
    - Tumor tactui renitens, & sonum reddit ut tympanum quando percutitur.
    - Splendet.
    - Dolor adest tentiuus
  - Efficiens
    - Externa ut contusio
    - Interna vt
      - Imbecillitas caloris natiui 6. de morborũ & symp. causis
      - Meatus densitas ex Auicenna
      - Materia humida

- ♀.
  - Nodi, seu dubelete Auicennæ
  - Glandulæ, ganglia, seu lupia
  - Broncocele. i. botiũ, seu hernia gutturis
  - Scrofulæ. i. strumę, seu cherades
  - Fugile Auicẽnæ. i. bubo Guidonis. i. parotidæ
  - Steatomata, sub quibus napta, in quibus ueluti adeps reperitur
  - Atheromata, quæ in se continent quid pulti simile
  - Meliceridès, sub quibus testudo, & talpa, quæ in se continent humorem substantiam mellis referentem.
  - Horũ oĩum causa
    - Materialis quælibet ferè corporis pars exterior licet quorundam sit pars propria, ut ex eorum natura uidere licet.
    - Formalis
      - Tumores concolores
      - Renitentes tactui
      - Indolentes
      - Mobiles qui cystim habent.
      - Immobiles qui cystim non habent.
    - Efficiens pituita crassa, quæ si diutius in parte affecta aliquando maneat, in uarias formas mutatur, etenim lapides, arenæ, ligna, carbones, amurca & eiusmodi in abscesibus inueniuntur.

Hic ob chartæ penuriam curatio particularis steatomatis Atheromatis, & Meliceridis in schemate adnotatur

Verum animaduerte ne cystis illa incidendo disrumpatur, aut exedendo portio aliqua relinquatur.

Curatur causæ efficientis abolitione: vt

Optima uictus ratione, qua calor natiuus restauratur, & uirtus concoctrix roboratur. quæ ad physicum pertinet.

Vaporum extenuatione
Meatuum apertione
} Hæc medicamentis extenuantibus, & calefacientibus perficitur, & alterantur prout magis uel minus sunt crassi & densi.

Horum remediorum materia apud Galenum 24. Meth. reperitur. Vbi in artubus tumore flatuoso sine dolore existente spongiam lixiuio imbutam adhibet. Dolore præsente antequam spongiam applicet oleo aliquo discutiente partem affectam inungit. Porrò si ex contusione tumor flatuosus nascatur, in principio ipse utitur sapa, uino, exiguo aceto & oleo simul mixtis, oleum & uinum addens & minuens, pro doloris ratione. Nam maximo existente dolore, uinum & oleum maiori portione addit; in minori uero dolore, minuit. Transacto principio, & cessante dolore lixiuium & acetum loco uini medicamento imponit. Cæterum, si flatuosus tumor fuerit eleuatus a materia uenenosa cum dolore intollerabili, & uehementi calore per membra discurrens; quod periculo utique non uacat; Nullum tutius remedium inueniri potest, quàm ubi in parte quapiã collectus sit, partẽ ipsam protinus infra supraque adligare, ac in medio nouacula, uel ferro candenti tumorem aperire. Deinde hiantem plagam aloe, boloarmenia ex rosaceo & aceto dissolutis implere. Transactis tribus diebus uel quatuor vulnus carne opplere, & ad cicatricem producere.

Curantur causę efficientis remotione: vt

Optima uictus ratione
Medicamentis per aluum, & urinas pituitam educentibus admotione
} Physici sũt.

Resolutione per halitum in pituitosis tumoribus mollibus, & paruis, ueluti est lupia in brachijs, cruribus, & summis partibus existẽtibus; ubi timor est ex dissectione, ne particula inutila reddatur, tandiu molliter perfricantur, usque dum aliquantulum incalescant. & seipsis molliores quodammodo fiant. postea pars affecta aliqua re solida percutiatur, ur cystis disrumpatur & humor dissipetur; postea lamina plumbea super arctè ligetur. Quod si caput aut frontem occupabunt, pręcidi possunt, & auelli, post quorum auulsionem, medicamentis utitor cruentis uulneribus dicatis.

Eadem ratione (licet ualidioribus remedijs) curantur tumores pituitosi duri & magni, ut emplastro Galeni 6. de comp. med. secundum genera, quod ℞ olei ueteris lib. j. viridis æris ʒ. xiij. picis siccę unc. vj. laudani unc. iij. litargiri lib. j. Galbani unc. iij. litargirum cũ oleo incoquito, cum aũt inspissata fuerint pix & ærugo immittuntur, deinde laudanum galbanumq́; , atque sic in mortario transfusa subiguntur, & usui reseruatur. Verum si remedia huc spectantia plura requiris, multa extat copia apud graues auctores ad strumas dicatas, ideo illuc recurre.

Suppuratione quando his remedijs nil proficimus Haliabbatis emplastro, aut quid simile quod constat farina hordei pice & olibano cum lotio pueri, uel decocto coriandri, ut placuit Auicennæ, simul mixtis, utitor.

Apertione, aut { Ferro ut docuit nos Albucasis, & detersione unguento apostolorum aut ægyptiaco medicamenro excedenti, qualeq́; est illud quod constat calce & sapone; postea crustam secundum longum uersus profundum incidito, & aliquo excedente medicamento uulnus impleto. inter quæ ualdè est efficax arseni cum ad quantitatem medij grani frumenti adhibitum in robustis corporibus, & membris a principalibus remotis, nam in delicatis corporibus, & membris principibus propinquis minori quantitate imponendum & circum iacentes partes unguenro populeone illinito. Quando porrò glandula erit corrupta (quod ex duritie & tumore crustæ inductæ dignoscitur) tunc crusta butiro erit resoluenda, quæ vbi exciderit, si quicquam ex glandula remansit ęgyptiaco vnguento remouendum. At si nihil amplius supersit, more aliorum vlcerum ad sanitatem perducatur.

- 1. Melancholię
  - Naturalis, quę est boni sanguinis fex, colore nigra, sapore acetosa, quę si peccat quantitate verum scyrrhum, sed non exquisitum procreat, tamen 14. Meth. ne nominibus contendat Galenus etiam & hoc exquisitum nominari permittit, cuius causa
    - Materialis. i. subiectiua, quęlibet est corporis pars exterior
    - Formalis
      - Tumor durus ferè insensibilis
      - Tactui renitens
      - Colore fusco vel liuido
      - Dolore carens
    - Efficiens
      - Humor melancholicus naturalis
      - Temperamentum, Aetas, Victus ratio — melancholica.
  - Nō naturalis, vel
    - In se, vt
      - Quādo humor melācholicus torretur, et putrefit. 14. Meth. li. de Atrabile & 4. Aph. 21. Quando reliqui humores per assationem in atram bilem cōuertunt. hęcq; 3. prog. 29. prima est deterior — Generātur cancri vlcerati vel nō ulcerati, qui cancri occulti appellantur quorū causa
        - Materialis id est, subiectiua, quælibet est corporis pars exterior, sed præcipue faciei, & mulierum mammæ.
        - Formalis
          - Tumor liuidus seu niger
          - Venæ quæ in ambitu sunt intumescunt.
          - Tumor uisu mollis tactu durus
          - Dolor pungitiuus
          - Quod si exulceretur saniem olidam mittit
          - Profundum suffodit
        - Efficiens humor melancholicus non naturalis.
      - Quādo humores incuria medici nimis infrigidando aut resoluendo lapidescūt & tunc generantur
        - Scyrrhi illegitimi, sed non exquisiti, vt quando pars non omnino sine sensu est, sed ægrè sentit.
        - Scyrrhi exquisiti; quando sine sensu omnino in Tophaceam naturam concretus est humor, & hos tamquam incurabiles curare ne aggreditor.
    - Admixtione aliorum humorum, vel
      - Aequaliter, & æquales gignit affectus
      - Inæqualiter vt si Melancholia superet
        - Sanguinem — Producit Scyrrhum Phlegmonosum
        - Bilim — Producit Scyrrhum erisipelatosum
        - Pituitam — Producit Scyrrhum œdematosum.

Curatur causæ efficientis profligatione, vt

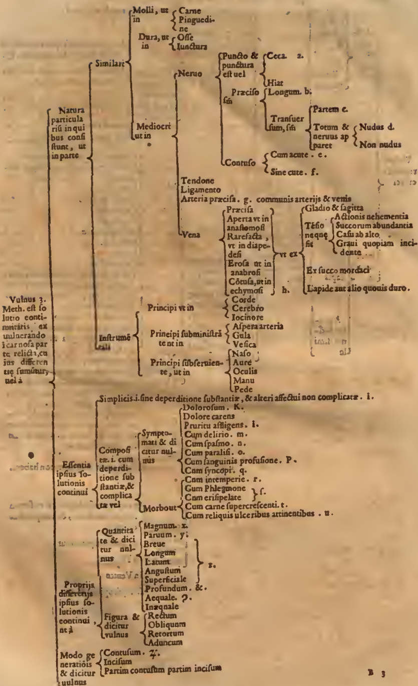
- Optima uictus ratione
- Euacuatione
  - Sanguinis misſione
  - Pharmacia
  - } Medico ſunt propria
- Repercuſsione aliqua moderata in principio
- Reſolutione: Quæ fit medicamentis mixtam facultatem habentibus. Quale eſt medicamentum Raſis 7. ad Almãſorem, quod ℞ Bdelij, ammoniaci, galbani an. par. æqua. terantur in mortario cum oleo de lilio, deinde ſume mucillaginem ſenigreci, ſeminis lini & ficuum ad pondus omnium prædictorum, terantur omnia ſimul donec in unum coeant, & fiat emplaſtrum. Vel cataplaſmate Galeni 14. Meth. utere quod conſtituitur ex radicibus altheæ, adipe anatis, uel gallinæ liquatis, & contuſis.

Curationem conſequimur cauſæ efficientis amotione. vt

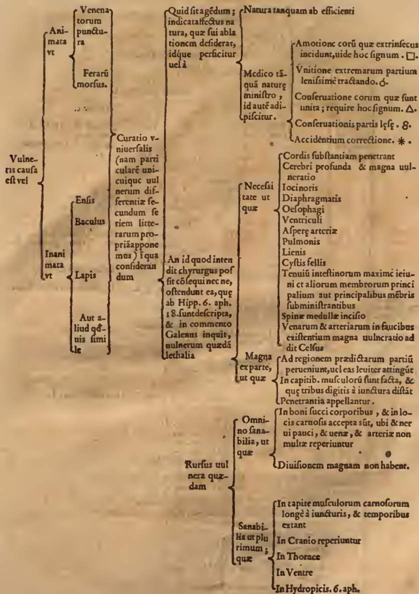
- Optima uictus ratione
- Euacuatione
  - Vniuerſali vt
    - Sanguinis miſsione
    - Pharmacia
    - } ad phyſicum attinent
  - Particulari; vt ſi per chyrurgiam cancrum ſanari liceat, quod uitioſum eſt prorſus excindito, & ſanguinem ſatis multum effluere ſinito, craſsioremque ex uicinis partibus exprimito, atque affectum tandem ut reliqua ulcera ſanato.
- Repellentibus in principio ante medicamentum, & in purgatione, ut Solani ſucco uel medicamento ex pompholige, aut Diapalma doloroſo loco applicatis

Curantur medicamentis emollientibus, & reſoluentibus, vt medulla vitulina, ceruina, & ſepo vrſino aut Taurino, & adipe anſerina, aut gallinacea cum radicibus altheæ, aut folijs maluæ decoctis, contuſis, & applicatis. Quibus, materia emollita, ſi acetum admiſceatur efficaciſsimum. 14. Meth. erit remedium. Sed uide ordinem quem ſecutus eſt Galenus ſecundo ad Glau. in cura Cercilij pueri ſcyrrbum in femore habentis in ſcyrrhoſis affectibus tendonibus & ligamentis contingentibus, quotidie pars oleo haud adſtringente, quale eſt ſabinum, aut in quo altheæ radix, aut cucumeris aſinini incocta ſit, perfundenda eſt; deinde lapis pirites, aut eo quo triticum teritur igni candens aceto acerrimo extinguendus eſt, & in fumo aſcendente pars affecta commoueri debet. atque ex inde rurſus medicamentum quod emolliat imponendum.

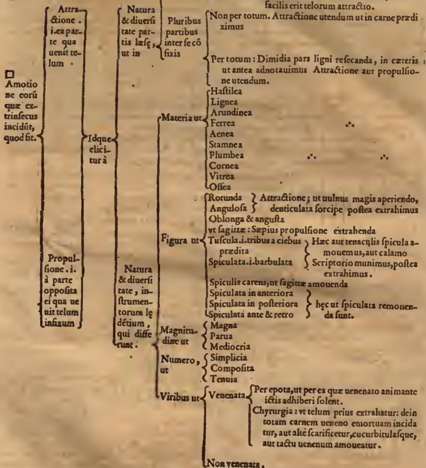
Finis Tumorum præter naturam.

- Vulnus 3. Meth. est solutio continuitatis ex uulnerando i carnosa parte relicta, cuius differentiæ sumuntur, uel à
  - Natura particularis in quibus consistunt, ut in parte
    - Similari
      - Molli, ut in
        - Carne
        - Pinguedine
      - Dura, ut in
        - Osse
        - Iunctura
      - Mediocri ut in
        - Neruo
          - Puncto & punctura est uel
            - Ceca. a.
            - Hiat
          - Præciso sis
            - Longum. b.
            - Transuersum, sis
              - Partem c.
              - Totum & neruus apparet
                - Nudus d.
                - Non nudus
          - Contuso
            - Cum acute. e.
            - Sine cute. f.
        - Tendone
        - Ligamento
        - Arteria præcisa. g. communis arterijs & venis
        - Vena
          - Præcisa
          - Aperta vt in anastomosi
          - Rarefacta, vt in diapedesi
          - Erosa ut in anabrosi
          - Cõtusa, ut in echymosi
          - h. vt ex
            - Gladio & sagitta
            - Tẽsio neque fit
              - Actionis nehementia
              - Succorum abundantia
              - Casu ab alto
              - Graui quopiam incidente
            - Ex succo mordaci
            - Lapide aut alio quouis duro.
    - Instrumẽtali
      - Principi vt in
        - Corde
        - Cerebro
        - Iocinore
      - Principi subministrãte ut in
        - Aspera arteria
        - Gula
        - Vesica
      - Principi subseruiente, ut in
        - Naso
        - Aure
        - Oculis
        - Manu
        - Pede
  - Essentia ipsius solutionis continui
    - Simplicis. i. sine deperditione substantiæ, & alteri affectui non complicatæ. i.
    - Compositæ. i. cum deperditione substantiæ, & complicatæ vel
      - Symptomati & dicitur uulnus
        - Dolorosum. K.
        - Dolore carens
        - Pruritu affligens. l.
        - Cum delirio. m.
        - Cum spasmo. n.
        - Cum paralisi. o.
        - Cum sanguinis profusione. P.
        - Cum syncopi. q.
      - Morbout
        - Cum intemperie. r.
        - Cum Phlegmone } s.
        - Cum erisipelate } s.
        - Cum carne supercrescenti. t.
        - Cum reliquis ulceribus attinentibus. u.
  - Proprijs differentijs ipsius solutionis continui, ut à
    - Quantitate & dicitur uulnus
      - Magnum. x.
      - Paruum. y.
      - Breue } z.
      - Longum } z.
      - Latum } z.
      - Angustum } z.
      - Superficiale } z.
      - Profundum. &.
      - Aequale. ? .
      - Inæquale
    - Figura & dicitur vulnus
      - Rectum
      - Obliquum
      - Retortum
      - Aduncum
  - Modo generatiõis & dicitur uulnus
    - Contusum. 𝔷.
    - Incisum
    - Partim contusum partim incisum

- Vulneris causa est vel
  - Animata ut
    - Venenatorum punctura
    - Ferarũ morsus.
  - Inanimata ut
    - Ensis
    - Baculus
    - Lapis
    - Aut aliud quid uis simile
- Curatio vniuersalis (nam particularẽ unicuique uulnerum differentiæ secundum seriem litterarum propriã apponemus) ĩ qua considerandum
  - Quid sit agẽdum; indicat affectus natura, quæ sui ablationem desiderat, idque perficitur uel à
    - Natura tanquam ab efficienti
    - Medico tãquã naturę ministro, id autẽ adipiscitur.
      - Amotione corũ quæ extrinsecus incidunt, uide hoc signum . □.
      - Vnitione extremarum partium lenisśimè tractando. ♂.
      - Conseruatione eorum quæ sunt unita; require hoc signum. △.
      - Conseruationis partis lęsę. 8.
      - Accidentium correctione. ✳.
  - An id quod intendit chyrurgus possit cõsequi nec ne, ostendunt ea, quę ab Hipp. 6. aph. 18. sunt descripta, & in commento Galenus inquit, uulnerum quędã lethalia
    - Necessitate ut quæ
      - Cordis substantiam penetrant
      - Cerebri profunda & magna uulneratio
      - Iocinoris
      - Diaphragmatis
      - Oesophagi
      - Ventriculi
      - Asperę arteriæ
      - Pulmonis
      - Lienis
      - Cystis fellis
      - Tenuiũ intestinorum maximè ieiuni et aliorum membrorum principalium aut principalibus mẽbris subministrantibus
      - Spinæ medullæ incisio
      - Venarum & arteriarum in faucibus existentium magna uulneratio ad dit Celsus
    - Magna ex parte, ut quæ
      - Ad regionem prædictarum partiũ perueniunt, uel eas leuiter attingũt
      - In capitib. musculorũ sunt facta, & quę tribus digitis à iunctura distãt
      - Penetrantia appellantur.
  - Rursus uulnera quædam
    - Omnino sanabilia, ut quæ
      - In boni succi corporibus, & in locis carnosis accepta sũt, ubi & nerui pauci, & uenæ, & arteriæ non multæ reperiuntur
      - Diuisionem magnam non habent.
    - Sanabilia ut plurimum; quæ
      - In capite musculorum carnosorum longè à iuncturis, & temporibus extant
      - In Cranio reperiuntur
      - In Thorace
      - In Ventre
      - In Hydropicis. 6. aph.

- Amotione eorū quæ extrinsecus incidūt, quod fit.
  - Attractione. i. ea parte qua uenit telum.
  - Propulsione. i. à parte opposita ei qua uenit telum infixum
  - Idque elicitur à
    - Natura & diuersitate partis læsę, ut in
      - Carne
        - Altè: si magnas uenas aut neruos trāsceant propellendo. Attractione utendum est, è contra contrarium facito.
        - Medio. Considerandum ut in extremis est dictum.
        - Summo: & magnas uenas, aut loca neruosa non transijt; Attractione utendum.
      - Ossibus
        - Altè, Medio, Summò — Semper attractione utendum
          - Ossa perforanda & rimæ aperiendæ:
          - Eousq; dimouendum ut telum laxetur.
      - Articulis
        - Altè, Medio, Summo — Membra sunt fascijs diducenda, ut articuli, nerui, & tendones distendantur, & tunc facilis erit telorum attractio.
      - Pluribus partibus inter se cōfixis
        - Non per totum. Attractione utendum ut in carne prædiximus
        - Per totum: Dimidia pars ligni resecanda, in cæteris ut antea adnotauimus Attractione aut propulsione utendum.
    - Natura & diuersitate, instrumentorum lędētium, qui differunt:
      - Materia ut
        - Hastilea
        - Lignea
        - Arundinea
        - Ferrea
        - Aenea
        - Stamnea
        - Plumbea
        - Cornea
        - Vitrea
        - Ossea
      - Figura ut
        - Rotunda, Angulosa — Attractione; ut uulnus magis aperiendo, denticulata forcipe postea extrahimus
        - Oblonga & angusta
        - vt sagittæ: Sæpius propulsione extrahenda
        - Tuscula. i. tribus aciebus prædita, Spiculata. i. barbulata — Hæc aut tenacųlis spicula amouemus, aut calamo Scriptorio munimus, postea extrahimus.
        - Spiculis carens, ut sagittæ amouenda
        - Spiculata in anteriora, Spiculata in posteriora, Spiculata ante & retro — hęc ut spiculata remouenda sunt.
      - Magnitudine ut
        - Magna
        - Parua
        - Mediocria
      - Numero, ut
        - Simplicia
        - Composita
        - Tenuia
      - Viribus ut
        - Venenata
          - Per epota, ut per ea quæ uenenato animante ictis adhiberi solent.
          - Chyrurgia: vt telum prius extrahatur: dein totam carnem ueneno emortuam incidatur, aut altè scarificetur, cucurbitulasque, aut tactu uenenum amoueatur.
        - Non venenata.

δ. Vnitione extremarũ partium leniſsimè tractando, idque fit
- Per ſe, i. quando ſinc aliorũ ope concreſcunt, & coaleſcunt, ut ſunt naturaliter mollia, uelnti caro, & uniuntur.
  - Vinculo, ſi ſolum in carne ſit continui diuortium, cum quo neque ſymptoma aut alius affectus ſit, & ſola faſcia orbiculatim diducta cum oui cãdido utendum, tertiaq; die 3. Meth. amouenda.
  - Sutura; Quando uulnus magnum adeò eſt, ut ligatura committi nequeat, & glutinatoria ſuperponenda, quæ exitcare fluxam humiditatem ualeant & an influat prohibere; taliſq; apparatus uſque in diem quartum mutari non debet, niſi aliquod ſymptoma ſuperueniat.
  - Fibulis: ubi in carne adeo hiat vlcus ut ſutura difficile ora attrahantur
- Ope aliorum ſubſiſtunt; vt ſunt dura & ſicca omnia ueluti oſſa, quæ porro ſarcoide coaleſcunt.

Δ. Conſeruatione corũ, quæ ſunt unita, vt
- Decenti ligatura
  - Incarnatiua; Quæ fit faſcia adeo lata (Celſo autore) vt non tantum vulnus ſed etiam labra vna circumuolutione apprehendat, a duobus initijs verſus medium eiuſdem circumuolnta; & principium deligaturæ debet fieri ex parte aduerſa loci uulnerati; ducendo alterum faſciæ principium uerſus partem ſuperiorem, alterum verſus inferiorẽ; debetque ſupra vulnus arctior eſſe ligatura quam in partibus adiacentibus, extremaque faſciæ, acu ſunt ſuẽnda: competit recentibus vulneribus.
  - Expulſiua; fit faſcia ab altero tantum principio reuoluta, incipitque ab inferiore parte membri (ſi os vulneris ſpectet ad partem ſuperiorem) vbi arctior eſſe debet, ab hinc ad ſuperiorem partem facta circũmuolutione eam paulatim ſoluendo diſpenſatur; conuenit maximè antiquis vlceribus, varicibus, & tibiarum inflationibus, hęc ligatura.
  - Retentiua: fit linteolo, ſeu faſcia vnicum finem ſeu caput, vel plurium brachiorum (prout res exigit) habente; cuius deligaturę principium ſupra laborantem locum inijciatur, & in parte oppoſita nel nodis, vel ſutura fiet; competit hæc ſutura membris, quibus arctatio fieri nequit, ut in collo ventre & eiuſmodi
- Appoſito membri ſitu. i. operando ut vulneris hiatus ſemper deorſum ſpectet, fundum uerò ſurſum, ut ſecundo ad Glau. & 3. Meth. Galenus adnotauit: ſin autem ſectio ad oppoſita (nullo alio impediente) ſienda.
- Sutura
  - Incarnatiua quæ fit quinque modis
    - Primo acu & filo ſerico ſuendo, incipiens ſuturam in medio vulneris dein in medio ſpatio utriuſque lateris, & ita procedatur, donec vulneris labra ritè commiſſa fuerint; ſpatium inter puncta ſit unius digiti.
    - Secundo pinnis acubus intro ductis filum circa eas reuoluatur vt facere ſolent mulieres, dum ſuas acus conſeruant.
    - Tertio ſtuppis contortis & gracilibus
    - Quarto fibulis ab utraque parte recuruis
    - Hęc magnis & profundis vul neribus.
    - Quinto pannis qui figuram triangularem referant, uiſcoſo linimento ac pertinaciter hærente oblinitis; hæc ſutura faciei, & collo maxime competit
  - Sanguinis ſuppreſsiua; quę fit acu filum trahente, traiectis oris vulneris per modum reuolutionis, vt pelles conſui ſolent
  - Conſeruatiua labiorum in vnum adductorum, fit ut præcedentes ſed non ita arcta eſſe debet. competit hæc ſutura, ubi amiſſa eſt caro, & dilaceratio adeſt magna.
  - Illud autem ſemper adnotandum quod antequam vulnera ſuamus, ipſa prius a ſanguine purgemus.

ϑ. Conſeruatione partis læſæ
- Optima uictus ratione, quæ ad phyſicum ſpectat
- Medicamẽtis vt
  - Sanguinis miſsione, Pharmacia — ſecundum debitam
    - Quantitatem, Qualitatem, Modum — hæc indicant.
      - Plenitudo
      - Vulneris magnitudo
      - Virium robur
      - Aetas
      - Temperamentum
      - Regio
      - Victus rõ præcedens
      - Conſuetudo
    - Locum; Nam ſemper per contraria ſecundum rectum vena ſecanda uenit, aut medicamẽto purgandum 4. Meth. Galeno autore.
  - Infrigidantibus primis ſaltem diebus: poſtea vino ſtiptico pars perfundenda
  - Apertione aliquando ex aduerſo in vulnerata parte utendum, ut in appoſito membri ſitu eſt adnotatum.

*. Accidentium correctione: Hæc ad physicum ut plurimum pertinent, licet quæ ad chyrurgum proprijs symptomatibus, secundum seriem literarum propria subijcientur remedia.

Vulnerum nervorum curatio communis adhibetur:
- Optima victus ratione
- Evacuatione { Venæ sectione / Medicamentis } hæc ad Medicum attinent
- Localibus præsidijs, quæ tepida calore esse debent. 6. Meth. & quæ ualeter exiccant sine molestia tamen. Verum cũ magna sit hominum differentia in tẽperaturis; ideo inter hęc 3 de comp. med. secundum genera duo medicamenta in promptu habeto alterũ altero ualentius ex eodem genere medicamentorum confectum. Propriam vulnerum nervorum curationem nũc subscribimus.

a. Neruo puncto & punctura est cęca: cutis in vulneris orificio aperienda 3. de comp. med. secundum genera. & oleo dulci actu calido, & non frigido, quale est sabinum ut ibidẽ & 6. Meth. Galenus consuluit; ubi plura huc spectantia adinueniuntur remedia.

b. Neruo præciso secundum longitudinem; uulneris labra exactè committenda non sunt, sed in loco procliuiori turunda aliqua mollis oui luteo, terebentina, & croco illita, immittenda, alijsque remedijs utendum, quæ traduntur à Galeno locis supra citatis; & supra lana mollissima ex oleo imbuta ponatur, conserueturque semper pannis calida, quando frigidum sit neruis inimicum.

c. Neruo transuersim præciso secundum partem; ijsdem remedijs utendum, ut paulo ante monuimus; uerum si timeamus conuulsionem, reliquum quod remansit præcidi debet, nam tunc conuulsionis periculum non sequetur, debilis tamen particula remanebit. 6. Meth. Verum læsio quam mors potius est optanda. 12. Meth.

d. Neruo præciso secundum totum, & apparente nudo. Medicamenta eiusdem generis applicari debent, uerum lota prius, ut minus mordeant, oleisque minime utendum.

e. Neruo contuso cum superiacente cute fabarum farinam cum oximellite dilutam, aut eruinã farinam cum sapa, & modico aceto, si magis siccare desideras, adhibeto. Quod si magis adhuc siccare cupis, irim quoque illiricam, uel florentinam immittes: Aut oui candido & rosaceo illines, sedatoque dolore, vino quod crassæ sit substantiæ: & adstrictionis particeps, partem fouebis.

f. Neruo contuso sine cute, partem oleo irino, aut rutaceo, aut anetino continuo fouebis, & lanam prædictis oleis imbutam supra pones.

g. Venę & arteriæ sanguinem fundentes curãtur:
- Auersione ventosis, frictionibus, & ligaturis, primo quidem in propinquioribus partibus deinde in remotioribus; Quibus non conducentibus, sanguinis missione per interualla utendum.
- Infrenatione sãguinem aut:
  - Incrassando fructibus stipticis & austeris
  - Stupefacientibus aqua frigida tam ebibita, quam circa locum ex quo fluit, proiecta 5. aph.
- Topicis vt:
  - Sutura communi, uel ea quam pelliones facere solent, pręsertim in magno sanguinis fluore, posthæc puluis adstrictorius superponendus, dein stuppæ oui candido imbutæ, & puluere rubro, apponendæ sunt; Talisque modus suturæ conuenit uulneribus sine deperditione substantiæ.
  - Linamentis seu turundis siccis, uel aceto, aut medicamentis sanguinem supprimentibus illinitis, vulnus (prius puluere rubro adstrictorio ve conspersus) oppleatur, supraque spongiam aqua frigida madefactam imponito, & adligato; competit hic modus vulneri cum deperditione substantiæ.
  - Totius uasis præcisione, & hoc quando uenæ aut arteriæ in profundo sunt sitæ. 5. Met. posthæc puluis sanguinem supprimens aspergitur, & spongia, ut supra madefacta, superliganda.
  - Deligatura, quæ cõpetit arterijs in penitioribus partibus delitescentibus. Itaq; arterię denudandę sunt, & hamo apprehensę filo serico fortiter sunt adligãdæ ad uasis radicẽ 5. Meth. Postea quã citius medicamentum incarnatiuũ vulneri imponendum, vt uulnus carne oppleatur, priusquam uinculum soluatur.
  - Adustione, quę fit ferro candenti, aut medicamento crustam inducente, inter quæ arsenicum principatum obtinet; conuenit hic modus uenis ex exione adapertis. 5. Meth.

h. In ecchimosi in principio repellentibus, doloremque sedantibus utendum, qualia sunt oui candidum, rosaceo subactum, ut uenularum tunicæ aliquam densationem accipiant, postea resolutione; quæ uariatur iuxta materiæ fluxæ situm. Nam si in summa cute est sanguis, solis calefacientibus & siccantibus eum resoluito; ut est illud quod constat vino, melle, & sale, aut id quod & ceram & cuminum; vel quod ex decocto calaminthæ & hordei farina paratur, aut quod ex furfure, absinthio, cumino, & aneto aqua vel uino coctis conficitur. Si uerò in profundo materia fluxerit scarificatione, & maximè resoluentibus, quarto Meth. utendum.

i. Vulnus simplex solo uinculo orbiculatim diducto cum oui candido curatur.

K. Vulnus dolorosum fouendum ex rosaceo uel oleo communi: Quibus si admisceatur (præsente maxima inflammatione) oui album, eaque absente oui luteum, præstantius erit remedium: Quod si dolor erit sæuior, papauerino utendum, & necessitate maiori cogente opij aliquid, vel mandragoræ adijciendum; sed de his apud graues auctores agitur, ideo illuc recurrendum. Quibus si dolor non sedatur sed augetur; Neruum esse læsum significatur, cui ea quę neruis sunt dicata conueniunt.

l. Vulneri cum pruritu: Aqua calida Hippocratis & Galeni consilio membrum fouendum, aut unguento albo Pauli, vel Rasis camphorato & succo plantaginis diluto, uel populeone illinendum.

m. Vulnus cum delirio. consulendus est in hoc symptomate aliquis peritus medicus, qui uapores caput petentes aliquo ingenio deorsum trahat.

n. Vulnus cum spasmo. Dum sedantur accidentia, cerebrum est roborandum, ideo capite abraso oleoque liliorum alborum peruncto, totam ceruicem & spinalem medullam, & inguina, & subaxillas eodem oleo inungemus; & quæ de neruis supra scripsimus considerato.

o. Vulnus cum paralisi. i. membri resolutione: facta vniuersali purgatione vnguento balsamite Mesue utendum, verum considerato.

An id quod intendit chyrurgus possit assequi necne quæ indicant:
- Aetas. Nam in ualde senibus paralisis difficile curatur, eo quia ut inquit Hipp. senibus parum calidi est innati.
- Morbi magnitudo. Nam ab insigni contusione, & neruorum diuisione paralisis prorsus est insanabilis, e contra curationem recipit ut 3. de locis aff. contingit. in Pausania illo Syro sophyste.
- Locus affectus. Nam inquit Auenzoar, si nerui anhelitus fuerint uulnerati, aut alio quouis modo insigniter affecti subita mors imminet: Verum si locus paralisim patiens non imminuitur, nec emarcescit, aut color eius non immutatur, aliqua est spes salutis, e contra contrarium iudicato.

p. Vulnus cum sanguinis profusione curatur eadem ratione, quam supra in venis & arterijs sanguinem fundentibus, diximus.

q. Vulnus cum syncopi: Quando timemus ob multam sanguinis profusionem & dolorem syncopim futuram, panis frustulum uino optimo flauo colore, & substātia tenui. 12. Meth. aquę rosaceę momento diluto, ægro ad sugendum præbeto, atque ex uino modicum quid bibat. Cæterum si iam syncope uexetur, eius faciem aqua rosacea, uel frigida, uel utriusque mixta adiecto aceti momento irrorabis, & naribus infundito, extrema fricato, pilos, nasum, & aures uellito, & cætera facito, quę medicus præsens fieri pręcipiet.

r. Vulnus cum intemperie calida, quæ rubore & loci uesicatione deprehenditur, rosis, plantagine, & vnguento albo curetur.

Cum intemperie frigida, quæ liuido colore & mollitie cognoscitur, vino & vnguento nigro aut fusco, aut basilicone sanatur.

Sic si humida aut sicca intemperies vulnus apprehenderit, suo contrario curatur; Quod si eiusmodi accidentia vulnus in vlcus degenerauerint, ad ea quæ de ulceribus sunt descripta tunc decurrendum erit: Quod si febris adsit, consulendus erit peritus medicus.

ſ. Vulnus cum Phlegmone, aut alio quouis tumore: Inflammatio in vulneribus maxime accedit cum uel os, uel neruus, uel musculus, præsertim in eius capite, læsionem accepit, aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris effluxit. Quod si accidit; sanguinem statim supprimere non expedit, sed patiendum est fluere dum tutum erit. Quod si corpus robustum, & iuue-

& iuuenile fuerit, etiam ex brachio euacuandus sanguis erit Celso auctore libro quinto: Sic operandum circa neruos & musculos ut supra monuimus. Quod si iam inflammatio in abscessus.i.ad suppurationem tenderit, ad ea recurrendum, quæ supra de tumoribus præter naturam scripsimus.

t. Vulnus cum carne supercrescenti, sic tractatur. Carnem supercrescentem medicamentis ualde exiccantibus & acribus remoueto, ut calcantho, vitriolo, spongia, hermodactilis & eiusmodi, deinde unitionem perficito.

u. Vulnus vlceribus admixtum, ea sunt facienda in hoc casu quæ de vlceribus sunt denotata.

x. Vulnus magnum. Sutura & puluere rubro quatuor diebus curatur, deinde 3.Meth. uino. Vel ut voluit Guido a Gauliaco puluere rubro Terebentinæ admixto; & hoc vulnere existente sine deperditione substantiæ. Nam si secus erit, ea requiruntur quæ paulo infra in vulnere profundo dicentur.

y. Vulnus paruum ut simplex curatur.

z. Vulnus breue, longum, latum, angustum & superficiale curantur eo ordine, quem in reliquorum vulnerum curatione seruauimus.

&. vulnus profundũ
- Sine deperditione substantiæ, vt magnum curatur, dummodo sanies intus non remaneat, nam tunc effluxione (Galeni consilio 2. ad Glau.) utendum, quæ fit aut apposito membri situ, uel contrarij loci diuisione, quæ indicant loci affecti natura, & uulneris magnitudo.
- Cum deperditione substantię & tunc curatur.
  - Vnitione
  - Cauitatis repletione. hæc in exequendo priorem præcedit, quę quibus assequamur quatuor indicant.

1. Primum vulneris substantia, hæc enim indicat carnem eandem specie cum ea, quæ perijt regignendam esse, quod fit ipsius Naturæ beneficio; Verum quia in carnis regeneratione duplex fit excrementum, nempe sanies, & sordes, ex prima redditur vulnus humidum ex secunda sordidum, ideo exiccantibus & expurgantibus eget; idque primo ordine siccantium & detergentium; ut sunt Thus, hordeacea farina, fabacea, & eruina, iris & eiusmodi.

2. Secundum ægri temperatura, eiusdemque partis affectæ; quæ sui custodiam indicant. Quapropter licet vulnus vt vulnus est siccantia postulet; & siccantium quædam magis quædam minus siccent; ægri & partis affectæ natura, quæ sui custodiam indicat; qualia sint eligenda demonstrabit: Nam in siccis corporibus, quæ magis siccant, in humidis uerò quæ minus adhibemus; ut nouellam carnem deperditæ similem regeneret Natura.

3. Tertium sunt adnexa, vt partis laborantis intemperies, & aeris temperatura, & reliqua quæ curationem impediunt. Quæ indicant, quod antequam uulneris curationem aggrediamur, ea summoueamus (3.Meth.) quæ curationem prohibent, ut sunt Erisipela ta Phlegmones & eiusmodi.

4. Quartum contrariæ sunt indicationes ut quando temperies totius, non conuenit cum temperie partis affectæ; hæc indicant medicamenta adhibenda magis uel minus sicca esse prout magis uel minus temperatura totius & partis distant a medio temperamento. Vt si eodem gradu temperatura totius distet a medio in humido, sicuti pars affecta distat in sicco, eligi debent siccantia temperata. Quod si temperatura totius distet a medio exempli gratia tribus gradibus, & pars affecta gradibus quatuor; Tunc eligi debent siccantia primo gradu. Sed quoniam hæc omnia coniectura nosci possunt, ideo requirunt chyrurgum ualde exercitatum, & in cognitione totius & partis, & naturæ simplicium medicamentorum omnem speculationem habere.

9. Vulnus æquale cutis regenerationem requirit; verum quia ex semine ortum hæc habet, id eo talis qualis erat, omnino regigni non potest; ergo simile quiddam cuti restituemus medicamentis 3.Meth. siccantibus & adstringentibus, & talibus, quæ non solum humorum redundantiam consumant, sed & quod secundum naturam est aliquid deradant. hoc autem facere possunt primo & per se frigida & sicca, ueluti galla immatura, cortex granatorum, balaustium, acatia, sumach; & eiusmodi. Per accidens uerò possunt calida medicamenta,

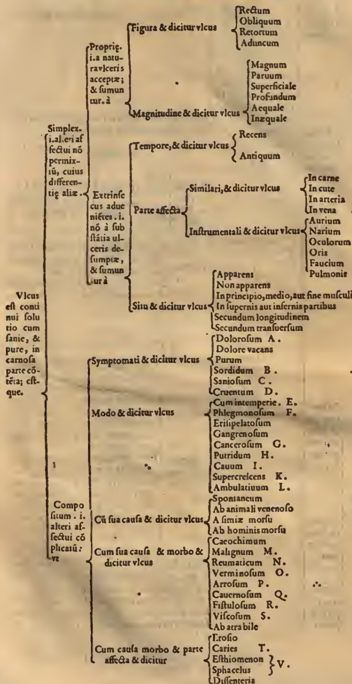
dicamenta, quæ carnem colliquant 5.simpl.med.ut sunt calcitis,æs ustum,æris squamina, mysis, alumen, & eiusmodi.

Vulnus contusum, suppuratione curatur; quam moliemur his quæ calfaciunt, & humectant, nam putredo ex calido & humido 4. Meth. & nouæ carnis regeneratione, ut de uulnere profundo adnotauimus.

Quod si caro esset multum dilacerata, & futura uideretur esse utilis, consuatur quadam sutura laxa labia retinente.

Quod si ab ambiente labra facta essent callosa, & dura, nouacula (nullo alio impediente) amoueantur. Et si ad gangrenam degenerare uideatur (quod ex tarda putrefactione, fusco, nigro, aut liuido colore cognoscitur) unguentum ægyptiacum, aut aliud simile admouero.

Finis Vulnerum.

Vlcus est continui solutio cum sanie, & pure, in carnosa parte cōtēta; estque.
Simplex. i. alteri affectui nō permixtū, cuius differentię aliæ.
Proprię. i. a natura vlceris acceptæ; & sumuntur. à
Figura & dicitur vlcus
Rectum
Obliquum
Retortum
Aduncum
Magnitudine & dicitur vlcus
Magnum
Paruum
Superficiale
Profundum
Aequale
Inæquale
Extrinsecus aduenientes. i. nō à substātia ulceris desumptæ, & sumuntur à
Tempore, & dicitur vlcus
Recens
Antiquum
Parte affecta
Similari, & dicitur vlcus
In carne
In cute
In arteria
In vena
Instrumentali & dicitur vlcus
Aurium
Narium
Oculorum
Oris
Faucium
Pulmonis
Situ & dicitur vlcus
Apparens
Non apparens
In principio, medio, aut fine musculi
In supernis aut infernis partibus
Secundum longitudinem
Secundum transuersum
Compositum. i. alteri affectui cōplicatū: vt
Symptomati & dicitur vlcus
Dolorosum A.
Dolore vacans
Purum
Sordidum B.
Saniosum C.
Cruentum D.
Modo & dicitur vlcus
Cum intemperie. E.
Phlegmonosum F.
Erisipelatosum
Gangrenosum
Cancerosum G.
Putridum H.
Cauum I.
Supercrescens K.
Ambulatiuum L.
Cū sua causa & dicitur vlcus
Spontaneum
Ab animali venenoso
A simiæ morsu
Ab hominis morsu
Cum sua causa & morbo & dicitur vlcus
Cacochimum
Malignum M.
Reumaticum N.
Verminosum O.
Arrosum P.
Cauernosum Q.
Fistulosum R.
Viscosum S.
Ab atra bile
Cum causa morbo & parte affecta & dicitur
Erosio
Caries T.
Esthiomenon V.
Sphacelus
Dissenteria

- Vlceris causæ efficiētes, vel
  - Āñcedentes succorū sunt uitiū, qui generātur
    - Praua victus ratione
    - Totius corporis uel alterius mēbri, ut hepatis, & lienis vitio
      - Curatio vniuersalis (nā particularē vnicuique differentię secūdū literarū seriē apponemus) in qua cōsiderandum
        - Quid sit agēdū, indicat affectus, qui sui ablationem requirit. ideo
          - Vlcus qua vlcus est modicè siccari postulat.
          - Vt autem alteri affectui complicato, tunc ut 4. Meth. vel. require hoc signum. ⊕
        - An id quod intendit chyrurgus possit assequi, nec ne, indicant.
          - Vlceratæ carnis intēperies
            - Sola hęcq;
              - Simplex
              - Cōposita
            - Cum accessorio tumore
            - hæc multoties vlcera ægre sanabilia efficiunt.
          - Vlceris
            - Figura. Nam vlcera rotunda pessima esse solent ac magno negotio ad cicatricem reducuntur.
            - Situm. Nam vlcera, quæ in extremitatibus musculorum, dorsi, tibiarum, vel brachiorum sunt, periculo non uacant, vt voluit Auicennas.
            - Item vlcera interna membra occupantia periculosa sunt eodem aucto re teste.
            - Qualitatem. Nam vlcera circumglabra praua sunt, praui enim humores, illic confluentes, defluuiū pilorum faciunt. Item ulcera, quæ totius corporis colorem pręseferunt malignum, uitium adesse magnum in hepate aut sanguine denuntiant.
            - Item vlcera, quæ aliis morbis succedūt, ut ī hydropisi, mala sunt.
            - Item vlcera, quæ siue antè, siue in morbo apparent, consideranda. Nam si liuescant, aut nigrescant, aut arida appareant, mortalia sunt.
            - Quantitatem
          - Humor fluens malus secundum
          - Ossis caries: Nam ulcera quæcunq; annua sunt 6. aph. 45. aut etiam diuturniora os abscedere est necessarium, & cicatrices cauas fieri.
          - Item ulcus omne, postquam carne impletū est; subito renouatur, periculum est, ne in fistulam degeneret. fen. 4. cap. 1.
  - Cōiunctæ vt
    - Intēperies ex cā antecedenti pcreata.
    - Vulnus in vlcus conuersum.
    - Tumores rupti & aperti.

⊕ Vt autem alteri affectui complicato: vel

- Affectus è corpore prorsus est eximendus.
- Incómodũ quod infert vincere tentandum.

Idq; perficitur.

- Optima victus ratione, quæ ad physicum attinet.
- Materiæ antecedentis auersione, ligaturis, perfusionibus, & epithematibus, vnguentis refrigerantibus & adstringentibus, vt ex boloarmenia, & eiusmodi.
- Materiæ coniunctę euacuatione { Sanguinis missione / Pharmacia. } hęc physici sunt.
- Accidentium correctione & summotione; idque assequimur, prout vniuscuiusque symptomatis & affectus cum vlcere cõplicati natura requirit. Quæ nisi amoueantur, Vlcus sanari non potest: & nunc subijciuntur secundum ordinem alphabeti.
- Vlceris exiccatione, quod erat prima vlceris qua vlcus est intentio.

A. Vlcus dolorosum, malam temperaturam, aut continui solutionem amouendo; sanatur: de quibus omnibus paulo infra suo loco dicetur.

B. Vlcus sordidum, quod crasso excremento abundat, attenuatione, & resolutione curatur, ut lotione aquæ marinæ, vel saporis, aut mundificatiuo appij, vel hoc quod ℞. mellis vnc. ij. uiridis æris vnc. v. quibus si addatur iris, centaurium minus, aut aristolochia, ualidior fiet medicamentum.

C. Vlcus saniosum; quod sanie multa citra erosionem scatet, exiccatione mediocri medetur, ut plumbo usto, cerusa, litargiro, plantagine, & eiusmodi; aqua aluminosa; vnguento de plumbo & vnguento de calce.

D. Vlcus cruentum, quod sanguinolenta sanie est plenum; præhabita vniuersali purgatione, & auersione & uiarum per quas materia fluit constrictione, vnguento albo camphorato, de boloarmenia, de tutia, aut de cerusa cocta utendum.

E. Vlcus cum intemperie calida infrigidantibus temperandum, ut unguento albo, de cerusa, de plumbo, aqua rosarum, succo plantaginis, solani, & semperuiuæ.

Cum intemperie frigida calefacientibus vtendum, ut vnguento basilico, citrino, fusco, & lotione optimi vini tepidi, aut aqua cineris, & aluminosa.

Cum intemperie sicca aquæ temperatæ fotu curatur, quousque locus rubescat, attollaturque particulæ moles, tunc desinendum, & medicamentis humectantibus vtendum.

Cum intemperie humida, vino aut posca, aut decocto cuiuspiam austeræ herbæ partem lauamus, medicamentaque ad siccius transferemus.

F. Vlcus cum Phlegmone curamus medicamentis, quæ desiccant & inflammationem arcent, ex liquidis bonũ est vinum & posca (Paulo auctore) ex siccis verò quæ inflammationibus sunt dicata, excipiendo oleosa & acria; priuatim verò hoc cõfert, quod ℞. Malum punicum dulce vino incoctum, & tritum adhibitum. At si erisipelas aut alij tumores vlcera vexent, ad illa recurrendum, quæ de tumoribus præter naturam prius adnotauimus.

G. Vlcus cancerosum. Quod visu est horrendum, fetidum, labra habens dura, crassa, tumida, atq; inuersa; colore fuscum aut liuidum; circaque locum venas turgidas crassoque sanguine plenas habens, duplici nomine curatur.

Verè; vt in homine robusta vltrò à chyrurgo manum efflagitante, & in partibus vlcus consistens quæ resecationem admittant.

1. Primò ab humoris melancolici affectu curatio auspicanda. physici est.
2. Secundò totum carcinoma prorsus excides, sic vt nulla superstit radix, sanguisque sinendus est fluere partes vicinas exprimendo. 14. Meth.
3. Tertiò cauterio actuali vel potentiali, ut arsenico, quo omnes passim morbi (Theodorico teste) primo die extirpantur, ulcus cauterizandum. Quæ dum fiunt, semper circumuicina munienda sunt aliquo refrigerante, ut boloarmenia & similibus; Mortificatoque cancro, dolor sedandus oleo rosaceo oui luteo admixto, & crustæ casus procurandus butiro, aut simili unctuoso.
4. Quartò ulcus ipsum quod remansit, ut caua ulcera sanandum.

Nô uerè.vt in corpore ibecilli,timido, & molli,& in parte,quæ opus chyrurgiæ nô pmittit.

Cancrum augeri prohibendum est. { optima uictus ratione / commodis euacuationibus. } q ad Medicû spectât.

Loco affecto remedia imponenda, quæ dolorem leniant, refrigerent, & exiccent, sine mordicatione. cuius modi sunt solani succus Galeno, plumbum ustum & elotum, Vnguentum album, è litargiro, de plumbo usto, aut alijs id genus metallicis ustis & elotis. Aquæ etiam camphoratæ, & succi in mortario plumbeo ducti huic uitio efficacissime admouentur; sic & plumbi lamina, multaque remedia passim à Galeno, Paulo, Celso, Aetio, & alijs sunt descripta, ad quæ lector mittendus, quando hic breuitati studeamus, & singula remedia in medium afferre nequimus.

H. Vlcus putridum fumum fetidum, & cadauerosum expirans, sordes extraneamque caliditatem,& febrem habens, vbi ab excrementis corpus uniuersum tibi purum apparuerit; sic curabis; partem læsam cucurbitulis, scarificationibus, hirudinibus, atque fotibus (Auicenna autore) à corruptis humoribus uindicando, deinde sordes abluendo, aut hidromellite, aut marina aqua, aut salsa; posthæc ulcus mundificabis vnguento apostolorum, aut Aegyptiaco, desuperque pones mundificatiuum aliud ex absinthij succo, melle rosato, farina hordei & mirrha compositum, & circum iacentes partes unguento ex bolo armenia illines, ac supra cætera prædicta puluillos ex stuppa, aut pannos lineos leues, posca aquosa imbutos adligabis. Si verò sordes in putredinem conuertatur, locus abluendus erit oxicrato, aut aqua cineris, uel saponis, deinde emplastrum ex carnibus piscium salsorum, farina orobi & aristolochia longa, & scylla, omnibus ex uino coctis, & cû melle mixtis superaccomodabis. Quod si his remedijs ulceris malitia uinci non possit, ea admouebis, quæ de vlcere maligno adnotabimus, scilicet cauterium actuale uel potentiale, ut arsenicum. Quibus non conducentibus, membrum amputabis.

I. Vlcus cauum carne est opplendum, ut in profundo vulnere supra adnotauimus.

K. Vlcus super crescentem carnem habens medicamentis siccantibus sanatur, è quorum tria sunt genera alterum altero ualentius. Mediocriter carnem exedunt diphriges, squamma æris, & eiusmodi: Valentiora sunt asiæ petræ flos, sory, calcitis, & similia: ualidissima ærugo, & sales omnes cremati.

L. Vlcus ambulatiuum seu phagedenicum, in quo uitio succi corrodentis non solum partes putridæ, sed etiam sanæ depascuntur superficialiter; vt ulcus arrosum curatur, cum ab eadem causa efficienti, licet maligniori facta proueniat; ideo similibus remedijs, sed ualentioribus gaudet.

M. Vlcus malignum seu cacoethes, in quo malignitas occulta est, quæ prohibet ulcus sanari; Purgato uniuerso corpore, & remotis affectibus, & symptomatibus sibi complicatis, curatur ualida citra demorsum exiccatione, quæ perficitur medicamentis adstrictoria & digerente ui præditis, qualia sunt terra sigillata, diphriges, alumen, & similia: Verum cum ampla sit latitudo medicamentorum exiccantium, quando altera magis, altera minus siccent, sic inter ulcera maligna alterum vlcus altero magis sit cacoethe; corporaque omnia, quibus mederi cogimur non omnino eandem temperaturam habeant; hinc fieri non potest, ut uno eodemque medicamento, omnibus indifferenter ulceribus malignis quæuis corpora occupantibus, medeamur. Sed tantum medicantium pharmacorum. 4. de comp.med. secundum genera, esse numerum oportet, quantus ipsorum quoque ulcerum extiterit. Ideo oportet chyrurgum omnia hæc præcognoscere & medicamenta imbecillia, moderata, & ualida sibi præparare, ut malignioribus vlceribus, & robustioribus corporibus valentiora applicet remedia, ad mediocria vero vlcera, & molliores, & delicatiores corporum habitus imbecillioribus medicamentis vtatur. Quæ qualia sint Galenus loco supra citato optimè distinguit.

N. Vlcus Reumaticum, in quo abundè fluunt humores vlcus sanescere vetantes (corpore vniuerso prius, secundo ad Glau. congruis remedijs, & presertim venæ sectione purgato, & inanito) sic sanato partem affectam. repellentibus illinito, deinde exiccantibus & detergentibus humores in parte collectos vacuato. Vltimo partem affectam confortato, ne amplius fluxionem recipiat.

O. Vlcus verminosum, in quo apparent vermes ex humorum putredine, sic curatur. Primo putredo arcenda, postea vermes exortos succo aut decocto absinthij, agrimonij, centaureæ, marrhubij & eiusmodi vtendum. Priuatim verò Archigeni & Theodoro hoc valet, quod ℞. cerusæ & polij parem mensuram, & cum pice liquida illinitur.

P. Vlcus arrosum, quod vitio succi biliosi corrodentis & escaram facientis semper crescit, sic tractatur. facta vniuersali purgatione (nam partibus quibusdam medicamenta discutientia applicanda non sunt (13 Meth.) ubi redundantia in toto corpore, aut superiacente particula subest) commodè feceris (particula supra modum calefacta) si ipsam statim frigidis stipticis exicantibus refrigerabis, totam particulam vlceratam aqua aluminosa abluendo; nam influentes humores potenter repellit hæc aqua, & siccat, vt voluit Auicennas. aut affectum locum irrigabis aqua plantaginis, aut rosarum, aut ea in qua ferrum sit extinctum, aut decocto cyperi, cupressi, mirobalanorum, plantaginis, malicotij, balaustij & similium: circumiacentesque partes boloarmenia illinito; In medio verò vlceris puluis exiccans, aut litargirum, plumbum ustum, tutia, & eiusmodi apponito; Item plagellæ Vnguento albo Rasis illitæ, aut unguento de Tutia supra vlcus ipsum dandæ sunt, & plumaceolus posca imbutus superaddendus; dein ligatura exprimente alligandum erit. Solutio alternis diebus tantum fienda, sordesque molli linteolo & sicco detergenda; Quod si partes vlceri adiacentes inflāmari videantur, Vnguento Galeni e palmulis confecto, oleoque mirteo aut melino aut omphacino dissoluto vtaris. At si durities circa vlceris labra apparuerit, ipsum vnguentum è palmulis oleo veteri aut de cherua diluendum est. Cęterum si ulcera ipsa talia medicamenta contemnant; Corpore iterum a superfluis repurgato, inustione cauterio actuali aut potentiali materia coniuncta absumenda veniet. Quod si hæc parum profecerint, sublimatum pauca quantitate tuto adhiberi potest; locus autem vlceri circumpositus semper refrigerantibus muniendus erit. Porrò si ne his quidem potētibus auxilijs malum cesserit, membrum amputare necessarium est, ut voluit Auicennas.

Q. Vlcus cauernosum orificium habens strictum, profunditatem vero latiorem, modo sursum, modo deorsum, modo ad latus, modo ad ossa vergens, sensumque effugiens, multosque anfractus habens atque cuniculos, citra tamen callositatem & duritiem, sic curatur.

1. Primo morbi accidentia summoueantur.

2. Secundo sordes abluenda & exiccanda venit. Modus autem exiccandorum remediorum variatur penes varias sinuū differentias à positionis situ tantum Galeno acceptas. Nam si sinus est sursum, adeo vt eius orificium deorsum spectet, tunc facilis est sordium expurgatio, quando per os eius facilè sanies defluat. Sed neque cum ad latus declinat, aut deorsum aut ad ossa impedit, quin è sinu sanies emanare queat, dummodò membri appositio optima (secundo ad Glau.) fieri possit; Verum si situm commodum parti dare non possis, quo liberè sanies effluat: Tunc pars ex aduerso, vel & melius totus sinus (nullo alio impediente) resecandus erit. Quod si neque apertio in imo, neque cauitas tota dissecari possit, sinus totus eluendus erit, primo detersorijs vt melicrato, aut vino (Galeno) aut valentioribus prout sordes erit malignior, vt aqua aluminosa, Auicennæ, aut vnguento ęgyptiaco aqua & melle liquato, Albucasi, aut ex charta combusta medicamento Galeni. Verum si ulcus calidum fuerit, adeo vt virus rubens, & loturæ recenter mactatæ carnis per simile appareat, abluendus erit aqua mulsa recenti, in qua lenticula, hordeum, rosæ, & balaustium incocta sint. Si verò frigidum sit ulcus, adeo vt sanies aquosa & tenuis defluat, mulsa in qua coctum sit marrhubium, absinthium, pimpinella & mirrha eluendum est. & his remedijs omnibus vlcus purum reddetur, quæ erat nostra secunda intentio.

3. Tertio cauitas implenda, iuxta Auicennæ Galeni interpretis intentionem, medicinis currentibus lauatiuis, & viscosis vt adhęreant, intromissis clysteribus aut tentis cannulatis, vt voluit Guido a Gauliaco, & ellychnijs, vt emplastrū Apostolorum ab eodem Auicenna expertū; sed præstat subscribere medicamentum apud chyrurgos maximè exercitatum, quod ℞ aquę decoctionis hordei lib. j. mellis rosati vnc. iij. Sarcocollæ ℥. ij. Mirrhæ Thuris an. ℥. j. vini odoriferi vnc. vj. coquantur omnia simul, ad tertiæ partis consumptionē. quibus addi potest & aloes, & supra ponenda est Galeni consilio spongia noua quā mollissima ex oxicrato, & incipiens ab vlceris fundo arctè (sine dolore tamen) alligetur, & in eius ore finiat, ibique fascia sit minus laxa & secundo uel tertio quoque die spongia eximatur, conside-

C 3 retur que

returque sanies multa an pauca cruda an cocta ad os vlceris effluxerit. Altas enim partes coisse testatur pus coctum ac paucum præcipuè si dolor aut tumor non appareant, è contra contrarium iudicato. Quod si in secunda spongiæ permutatione pus crudum appareat, affecto loco medicamentum ualde exiccans (cuiusmodi est Galeni medicamentum cirrhum appellatum 2. de comp. med. secundum genera.) apponendum est; aut diapalma ut uoluit Guido, aut aliud simile ab ipsis descriptum.

R. Vlcus fistulosum, quod altum angustumq; est, cum oris duritie & callositate, cuius multæ sunt differentiæ, medici intentionem plurimum uariantes, ut in hoc schemate apparere potest.

Fistulæ differentiæ sumuntur vel à
- Tépore ut
  - a. Recentes
  - c. Inueteratæ
- Figura vt
  - Rectę
  - Tortuosæ
  - c. Transuersæ
- Numero vt
  - Simplices
  - Duplices
  - b. Triplices
- Magnitudine & situ vt
  - d. Breues. i. sperficiales
  - a. Altè descẽdentes ad ossa, cartilagines aut ad interiora

Curãtur

Præmissa uniuersali purgatione, & datis aliquibus potionib. fistulis dicatis, ut quæ ℞ Agrimonij partes iij. plantaginis par. ij. foliorum oliuæ par. j. scindantur minutim, & contundãtur, postea in uino albo coquantur, & fiat colatura; aut ℞ filicis maris par. iij. gentianæ par. ij. centaurij par. j. coquant vt prius, & qualibet die sub aurora ciathus unus administretur. Quibus potionibus si nonnihil ligni guaiaci aliquot horas maceretur, postea lẽto igne leuiter decoquatur, & ex colatura quantum assidẽti medico satis esse uidebitur mane bibendum offeratur, feliciori cum successu res se habebit, postea ad ea, quæ particulariter fistulam sanant deueniendum.

1 Primo fistulæ orificium si non satis hiat dilatandũ, quod fit aut ferro, aut tenta ex radice gẽtianę, aristolochiæ, brioniæ, serpentariæ, aut spongia, quæ in principio magis conuenit.

2. Secundo loco [a]. callos eximere conuenit, ipsiusque figura prorsus eximenda, aut medicamentis acrioribus, qualia sunt trocisci asphodellorum, aut penicilla arsenico inuncta, quæ neminem fefellerunt, & hæc competunt altis fistulis & recentioribus. [b].

Quod si fistula multiplices habeat meatus, adeo ut linamenta intromitti nequeant, aceto medicamenta sunt mollienda, & clystere auriculari infundenda.

Verum [c]. antiquis fistulis plurimum ualet linimentum hoc quod ℞ vnguenti ægyptiaci vnc. s. arsenici scrop. j. lixiuij vnc. iiij. aquæ rosarum vnc. ij. sublimati ʒ. s. bulliant ad cõsumptionem tertiæ partis, & iniecto medicamento, fistulæ os eo modo occludendum, ut de sinuoso ulcere adnotauimus, ne id refluat.

Quod si multiplices fistulæ breues intraq; [d]. carnem sint arida medicamẽta superius adducta calamo scriptorio insufflabis.

Si quãdo verò longior & transuersa [e]. est fistula (inquit Celsus) demisso specillo cõtra principium huius, incidi commodissimum est, & collirium vtrinque dimitti, in quo casu voluit Arnaldus aquam fortem alchimistarũ administrari, & iste est vnus modus calli eximendi.

Alter modus euellendi callos, & fistulæ figurã est incisio, postea adustio ferro ignito, aut caustico medicamento. Igitur dimisso specillo, supraque id accõmodata figura, scalpello (nullo alio impediente) sinus, eiusque plexus (si adsunt) toti præcidendi, dein oui candido penicilla intincta vlceri sunt imponenda, postera die locus adurendus vel ferro ignito vel puluere asphodelorum, vel arsenico. Cæterum in circuitu semper refrigerantia & reprimentia applicanda sunt. Deinde adusta fistula primis saltem diebus mitigatorio aliquo medicamento, vt oleo oui luteo admixto vtendum; postmodum ea quæ crustas ex ferro ignito aut caustico medicamento resoluũt admoueto; à quarum vsu prius non desistito, quàm crustæ deciderint, & in pus conuersæ fuerint.

3. Tertio si aliqua sordes remansit post tales operationes, mulso, uel aqua in qua eruum coctũ sit, & mellis aliqua parte adiecta locum abluito, uel tali medeto medicamento, quod ℞ terebentinæ in aqua uitæ ablutæ unc. iij. ſucci appij, cinoglossi an. ʒ. vj. mellis rosati colati vnc. j. s. aristolochiæ rotundæ ʒ. ij. farinæ lupinorum unc. 5. coquantur ſucci cum terebentina & melle ad consumptionem medietatis, dein reliqua admisceantur. Quod si prædicto medicamẽto aliquid mirrhæ adieceris, sarcocollæ, iridis, radicis peucedani an. medicamẽtum optimum efficies incarnatiuum, modo ex eo turunda illinatur, reliqua reperiuntur in antidotarijs grauium auctorum.

S. Vlcus uaricosum uenas sanguine crasso turgidas habens, curatur uaricum euulsione, quem modum Hippocrates, Galenus, Aetius, & Paulus adeo distinctè & apertè declarant, vt copiæ uerborum non sit hic locus.

T. Vlcus cariosum sic corrigitur. Oportet ante omnia uitiatum os nudare ulcere exciso, donec undiq; totum os cariosum appareat; deinde os corruptum radendum quousque album, uel solidum uideatur, deinde cauterium actuale, quo superflua humiditas exiccetur, administretur, postea oleo rosato & oui candido per tres dies utendum, & per tres alios dies oleo rosato & oui uitello, & desuper continuo unum de mundificatiuis nunc subscribendis usq; ad ossis expoliationem, applicatur. Vt agrestis papaueris & fici arboris folia cum polenta leuigato, & ossi sinus, uino prius loti, repleto. Aut semen iosciami, & atramentum sutorij pari pondere contrita imponito. Sed & radix peucedani contrita subito squammas ossium remouet. Aut hoc medicamentum tibi præparato, quod ℞ unguenti Isis unc. j. eufor bij subtilissime puluerizati vnc. 5. simul mixtis, & supra cariosum os ab ipsius abrasione apponito; uerum vlceris labra vnguento Galeni uel rosaceo plagellis munito; hoc enim medicamentum breuiori tempore quam cauterium actuale ossium squammas remouet. Deinde ut reliqua ulcera caua sanato.

V. In sphacelo cutis, carnisq; & neruorum apparet corruptio: Quod si adhuc magis sæuiat malum ut ossa etiam corrumpat Esthiomenus generatur. 7. de Anatomicis admin. & 7. aph. 50. Quibus prauis ulceribus, nullum melius reperitur remedium, ipsius membri excisione, & de his hactenus.

Finis.

Fractura est cōtinui solutio quæcumq; in osse; cuius differentiæ aliæ

- Simplices. i. alteri affectui nō cōplicatę. & sūt vel
  - Proprię. i. à propria essētia desumptę, & cōsiderantur, vel secundum
    - Lōgum, & formam representāt. vel
      - Oblongæ ossis fissurę
      - Vnguis & est fissura ossis quę cum aliqua in parte recta sit, in extremo tamen lunata euadit
      - Squammæ
    - Trāsuersū, & habētsimilitudinē
      - Caulium
      - Raphani
      - Cucumerum
    - Obliquum Celso
    - Longum transuersum & obliquum, quando ad similitudinem farinæ uel pollinis est facta, cum os in multas tenues partes sit confractum
  - Improprię. i. non a substātia rei, sed à parte affecta acceptæ. ut fractura
    - In caluaria
    - In maxillis
    - In naribus
    - In clauiculis
    - In spina dorsi
    - In costis
    - In scapulis
    - In humero
    - In brachio
    - In femore
    - In crure
    - In rotula genu
    - In digitis manuum & pedum.
- Compositæ. i. alteri affectui cōplicatæ, & dicūtur, fractura
  - Cum dolore ♈
  - Cum inflammatione ♈
  - Cum pruritu ♉
  - Cum contusione ♊
  - Cum gangrena ♋
  - Cum uulnere ♌
  - Cum fragmento ossis ♍
  - Cum superflua ossis humiditate ♎
  - Cum nimia ossis siccitate ♏
  - Cum callo nimium excrescente ♐
  - Male ferruminata ♑

- Horum cauſæ
  - Efficientes, quæ
    - Contūdunt, ueluti dura & grauia oīa.
    - Diuidunt, vt quę vuulnerādo incidunt.
    - Rumpunt, vt in luctatoribus ex circūtorſione aliquando accidit.
  - Formales, quæ tactui ſubijciuntur; Nā
    - Craſsities oſſis fracti nō naturalis
    - Si fractura eſt ſecundum lōgum, apparet
      - Dolor
      - Inæqualitas.
    - Si fractura eſt ſecūdū trāſuerſum, tūc
      - Oſſa ſeparata ſentiuntur.
      - Membri figura inęqualis percipitur.
      - Manu uariè membrum tractatur.
      - Oſſa collidūtur. Dolor adeſt. Corpus membro fracto inniti non poteſt.
- Curatio in qua conſiderādum.
  - Quid ſit agendum affectus natura indicat, quæ ſui ablationé requirit, idq; penes proprias differentias Galeno acceptas, vt fracturæ ſecūdum.
    - Tranſuerſum, ſuntq; vel
      - Exiguę
      - Magnæ
      - require hoc ſignum. ≈
    - Longum; hæ comprimendæ ſunt magis 6. Meth. in ipſo fracturæ loco, tum quod receſſit ſuo acetabulo retrudendum; Reliquā vero omnia ad eundem ſe habent modum, vt de tranſuerſis adnotabimus.
  - An id quod intendit chyrurgus poſſit perficere necne, uide hoc ſignum. χ.

Loci affecti natura: Nam ossa minime periculosè franguntur media in humeris, brachijs, femoribus, cruribus, & digitis. Quo autem fractura propior capiti uel superiori, uel inferiori ipsius ossis est, eò peior iudicatur. ea itidem quæ in artuum uicinia est, curatu est difficilis, uel eo potissimum nomine, quod commodè ligari non possit, atque hæc ut plurimum motum relinquit difficile.

Item fracturæ non pari dierum numero ferruminantur in omnibus ossibus, sed in alijs tardius, in alijs citius. Caluaria trigintaquinque diebus glutinatur. Brachium & tibia diebus quadraginta coalescunt. firmatur cubitus diebus circiter triginta. Narium os perfractum decem & octo dierum spatio conso lidescit. Costa post primum & uigesimum diem Celso, alijs post octauum & uigesimum ferrumen implet. ferè etiam intra uigesimum quartum, & unū & uigesimum diem sanescunt maxilla; iugulum, scapula, os tali, calx, manus planta. Inter uigesimum septimum & quadragesimum humeri & femur. Coxa uerò diebus quinquaginta coalescit Hippocrati. Pes eidem sexaginta dierum spatio, si quiescat, consanescit, & ita de alijs perfracti cuiusq; ossis na tura dicendum est. Quin etiam confert ad celerem aut tardam consanationē ægrotantis temperatura, ætas, anni tempus & eiusmodi.

X. An id quod intendit chyrurgus possit perficere necne, indicant

Fracturæ modus. Nam simplex transuersa tolerabilis est, peior ubi fragmenta, atque ubi obliqua, pessima ubi eadem acuta, nam interdum carnē uulnerant, interdum quoque neruum aut musculum.

Fracturæ complicatio. Nam quæ cum dolore aut inflammatione, aut carnis con tusione accidit mala est.

Item si ossis fracturæ carnis quoque uulnus accesserit in malo etiam æger est, idque maxime si musculi femoris, aut humeri idem senserint. Nam & inflammationes multo grauiores, & ut inquit Celsus promptiores gangrenas habent. adde quod in his fracturis ferulæ applicari non possunt neque fasciæ, licet huius seculi chyrurgi nonnulli contrarium affirment, contra quos inuehit Hipp. libro de fracturis.

=. Exigue primus scopus est, ægro in sedili collocato manibus ossa retrahere, ut exacta eorum coniunctio fiat, sic ut pristinam unionem imitentur. reliqui scopi huc pertinentes, per subsequentia manifestantur.

Magnæ primus scopus est, ægro resupinato ut uoluit Soranus, uinculis aut instrumento Hippo

1. cratico retrorsum trahere, ut è directo committantur, & interim tu qui præes 6. Meth. manibus corrigere, atque ut in pristinam unionem pars redeat formato.
2. Secundus scopus est posituram seruare, quod assequimur (panniculo oui candido & rosacco imbuto fracturæque adhibito) tuta deligatura; Quæ nec nimis arcta ob dolorem nec ni mis laxa, ne ossa commoueantur, esse debet, sed mediocris. Idque fiendum fascia angusta posca madefacta, præcipue in artubus, cuius terminum longitudinis dari nō potest, sed pro magnitudine fracturæ, & perfracti membri crassitie utraque dimensio uarianda est. Modus autem deligaturæ ex Hippocrate duabus fascijs fit; primæ fasciæ initium super fracturam inijci debet, ac circa eam bis terue conuolutam sursum uersum ferri, & illic desinere, ut humores fluentes repellat. Altera etiam super fracturam debet incipere, deorsumque tendere, ut humores ex aduerso deprimat, atque iterum reducta in superiore par te, ut maior fiat expulsio, desinere. Quocirca secunda fascia dimidio longior prima esse debet. Deinde ferulæ lana aut stuppa mediocriter inuolutæ circumponuntur; Quæ debent esse leuigatæ, planæ, & æquales, & in extremitatibus leniter derasæ & retusæ, in medio ue rò, seu supra fracturam ipsam crassæ, & prima deligatura breuiores; easq; mediocriter superligaminibus adstringito, & membrum aptè reponito ea situs figura, quę & naturalis sit, & consueta, & a dolore maxime aliena. Cæterum si nulla prurigo, aut inflammatio; aut

dolor,

dolor, aut exulceratio ſit,& oſſa commiſſa rectè fuerint,fracturaq; rectè procedat,ſic manere ferulas & ligamenta ad decimum uſque diem,uel ad quintum & decimum, uel etiam ad uigeſimum, utile eſt. Quod ſi adſit prurigo & dolor non abs re fuerit ſi tertio quoque die (ut iuſsit Hipp.)deligationem ſolueris,& membrum ipſum aqua temperata perfuderis.

3. Tertius ſcopus eſt pori generatio, quod à Natura fit mediante optimo alimento ad craſſum vergente. Carne igitur & uino uſque ad decem dies Hipp. præcepto abſtineto, poſt hoc tempus (à quo porus incipit generari)uinum craſſum & ſtipticum audacter concedito, cibumq; paulo pleniorem,quam ab initio fracturæ,laboranti inſtituito.

4. Quartus ſcopus eſt accidentium correctio; Quem unicuique fracturæ compoſitæ & complicatæ ſecundum ſignorum zodiaci ſeriem ſubſcribemus.

♈. In fractura cum dolore & inflammatione,deligaturam ſtatim ſoluito,& lanam,oleum,& acetum congruaque id genus auxilia parti dolenti & inflammatæ admoueto, & deligatura aut ferulæ,his permanentibus dandæ non ſunt,niſi laxè admodum,ut membrum fulciant,& medicamenta retineant; Quibus remotis,ut prius fractura curanda erit.

♉. In fractura cum pruritu aquæ temperatę tantum ſuperinfundere oportet,quantum ad euocandum materiam coniunctam eſt ſatis,ut Hipp. Galenoq; placuit,& membrum unguento albo,aut populeone illinendum ut recentioribus placuit chyrurgis.

♊. In fractura cum contuſione carnem affectam,ut gangrenam euites, ſcarificato.

♋. In fractura cum gangrena conuenienter occurrito his, quæ in tabulis de tumoribus præter naturam adnotauimus.

♌. In fractura cum uulnere, Præſidijs in id efficacibus utitor, ut in tabulis de uulneribus deſcripſimus; Cæterum deligatura talis eſto. Orbiculares faſciæ ab utraque uulneris parte inijci debent,oblique uerò ſupra ipſum uulnus in longitudinem collocandæ ſunt, ſic ut per decuſſim ad x. literæ ſimilitudinem,iuxta hiatum occluſio ex omnibus fiat. Et ſi uulnus ſordidum erit,expurgantia medicamenta,quando erit opus,impones. Si purum carnem producentia linteolis illita,adhibebis.Porrò ubi purgatum fuerit ulcus, & in eo caro concreuit, non incommodè (quod antea non licebat) ferulæ imponendæ erunt, ut uoluerunt Hipp. Galenus, & Cornelius Celſus. Sicut nec licet ferulas apponere, ſi fractura magna eſt,& tranſuerſalis,aut ſquammula aliqua ex oſſe reſoluitur. Quod ſi fractura fuerit ſecundum longitudinem membri,tunc ex utraq; ulceris parte ferulas in principio curationis circumdare licitum eſto. Porrò per totum id quo uulnus curatur tempus,medicamen aliquod inflammationem arcens vulneri incumbet, ac ſimplices faſciæ inijciantur, quæ ſingulis curationibus reſoluantur,alijs ſupradictis remanentibus.

♍. In fractura cum oſſis fragmento
Retuſo,in ſuam ſedem dandum
Acuto,acumen eius longius eſt præcidendũ } In ſuam ſedem dãdi manu aut uulſella
Breuiori,lauandum & utrinq; limandum } In ſuam ſedem dãdi manu aut uulſella
Maiori & membranulis circundato,ſinere oportet eum cum medicamẽtis reſolui,idq; os ubi nudatum fuerit,abſcindere,quod maturius faciendum eſt,poteſtq́ue ea ratione os coire & uulnus ſaneſcere,ut uoluit Celſus lib. 8.cap. 10. Nonnunquam etiam in magno uulnere euenit ut fragmenta quædam ueluti emoriantur,neq; cum cæteris coeãt; Quod hoc quoq; ex modo fluentis humoris colligitur, quo tempore magis neceſſariũ eſt, ſępius uulnus ſoluere,atq; nutrire;ſequitur uerò ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat.

♎. In fractura cum ſuperflua oſsis humiditate calli generationem impediente minima, aut plurima perfuſione aquæ curatur. Quippe minima.6.Meth.cum prius deſiſtat quam aliquid confluat,& qui in ſuperficie ſunt humores per halitũ digerit, & qui in alto ſunt modice liquat. Plurima uerò perfuſio plus digerit quam attrahit,atque commodat ſuperfluæ humiditati.

♏. In fractura cum oſſis nimia ſiccitate callum generari impediente, tertio uel quarto die expedit aquam calidam infundere,hanc metam perfuſionis habentes, cum carnes in tumorem rubrum attolluntur,atque priuſquam ſubſidere incipiat,deſiſtendum eſt.

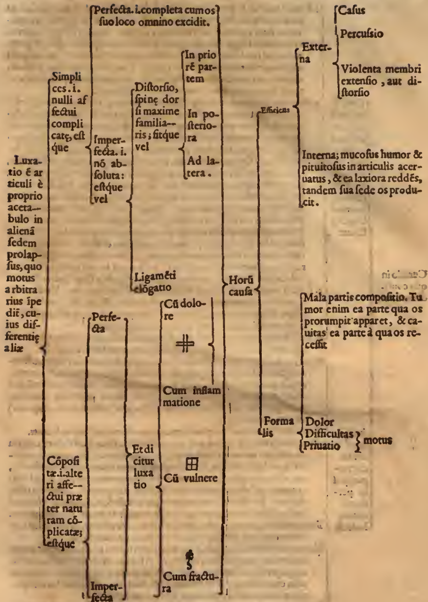
♐. In fractura cum callo nimium excreſcente uel diminuto utrunq; corrigitur perfuſionis quantitate,& qualitate,ciborum & & medicamẽtorum,quæ extrinſecus apponuntur, facultate, quæ emplaſticã uim habent,cuiuſmodi eſt emplaſtrũ quod ex pice conficit,callos generat & promouet.Quę uero digerunt callos maiores factos imminuunt,Galeno autore. Paulus

uerò

uerò laminam plumbeam adhibet compressa ligatura; & a Celso loco citato multa huc spectantia connumerantur, ad quem lectorem mittimus. Verum hæc conuenire uideantur callo non inueterato. Nam si in lapideam duritiem euaserit, aperta ibi cute deradendus est, parsque eius eminens scalptis admotis excidenda est.

b. In fractura male ferruminata, si tener est callus & non ultra sex menses radices egerit frangere rursus, & dirigere eam oportet. Idque hoc modo fit, calida aqua multa, uel decocto aliquo emolliente diebus aliquot membrum fouetur, & medicamento ex dialthea aut alio callum soluente contegitur. Deinde facta emollitione a ministris duobus qui in diuersa contendant, intenditur. Et inter hæc chyrurgus ossa pertractans manibus éa diducit, compellitque id quod eminet in suam sedem, atque ita alligando assuescere iterum ueteri sedi (inquit Celsus) cogit. Si uetustas callos occupauit, satis est (Albucasi monitore) manum illi non admouere. Nam in extrema discrimina ægrotantes adducuntur.

Finis.

Luxatio ē articuli è proprio acetabulo in alienā sedem prolapsus, quo motus arbitrarius ipedit, cuius differentię aliæ
Simplices. i. nulli affectui complicatę, estque
Perfecta. i. completa cum os suo loco omnino excidit.
Imperfecta. i. nō absoluta: estque vel
Distorsio, spinę dorsi maxime familiaris; sitque vel
In priorē partem
In posteriora
Ad latera.
Ligamēti elōgatio
Cōposita. i. alteri affectui præter naturam cōplicatæ; estque
Perfecta
Imperfecta
Et dicitur luxatio
Cū dolore
Cum inflammatione
Cū vulnere
Cum fractura
Horū causa
Efficiens
Externa
Casus
Percussio
Violenta membri extensio, aut distorsio
Interna; mucosus humor & pituitosus in articulis aceruatus, & ea laxiora reddēs, tandem sua sede os producit.
Formalis
Mala partis compositio. Tumor enim ea parte qua os prorumpit apparet, & cauitas ea parte à qua os recessit
Dolor
Difficultas
Priuatio
motus

Curatio in qua considerandum.

- **Quid sit agendū indicat affectus natura; qui sui ablationem poscit. Idq; quatuor scopis pficitur.**

  1. Laxati articuli in propriam sedem reductione; quod vt assequaris, luxatum membrum in diuersas partes (leniter tamen, & sine dolore quatenus licet agendum est) decenter aut manibus, aut habenis, aut machinamēto Hippocratico (quod indicat natura partis luxatę, & prout nerui, ac tendones valent, & ossa huc illucvè sederunt) extendendū est, donec spatiū inter ossa liberum sit. Tum id os, quod suo loco excidit ab ea parte in qua prolapsum est, in contraria impellere oportet, & ita in germanum suum locum constituere.
  2. Membri in suam sedem repositi conseruatione; cōseruabitur autem si rosaceo perlinatur, ac postea pānus lineus gracilis vetus, & lenis rhodino delibutus ipsi applicetur: deinde si stuppæ leues, & panni multiplices ouorum candido persusi super accommodentur, & postremò fascijs posca madentibus, pro ratione particulæ longis latisque, superligetur. Quin etiam ferulæ, si necessitas vrget, circumdandæ sunt, cauenda tamen vehementior perstrictio, ne inflammatio excitetur; hisque ritè apparatis, membrū in sua naturali figura, & à dolore aliena reponendum est, nec ante diem septimum, aut etiam decimū (nullo symptomate superueniente) ipsum soluere oportet, aut alijs medicamentis curare, sed ita sinere. Porrò statuto tempore quando resoluitur, si aqua calida membrum foueris, nil noxæ attuleris; Nam hi fotus dolorem mulcent, & quod in particula defluxit, resoluunt. Vbi membrum ita foueris, mox huic emplastrum ex farina volatili, puluere rubro communiter appellato, & albo oui in vnū corpus reductis, adhibebis. Posthæc membrum arctius alligabis Raze auctore.
  3. Luxati membri à dolore & inflammatione præcautione. Hæc autem deuitabis, si humorum defluxum ad partem affectā fieri prohibebis, idque fit, optima victus ratione, & euacuatione, sanguinis missione, & pharmacia, quæ omnia ad physicum pertinent.
  4. Accidentium correctione, quod quomodo fiat, ex curatione luxationis compositę suis characteribus signatæ, manifeste apparebit.

- **An id quod intendit chyrurgus possit perficere necne, Indicāt**

  - Morbi & accidentia complicata; Nam, inquit Auicennas. Quibus luxationibus inflāmatio, aut vulnus, aut dolor ingens accedit, hę præterquam quod curatu sunt difficiles, periculo quoque non vacant; Adeo vt aliquoties in ijs casibus tutum non sit, luxatæ particulæ reductionem aggredi, sed sic eam remanere (ne pro læsione mors sequatur) melius esse censet.
  - Item luxatio in qua franguntur margines ossium pessima iudicatur.
  - Itē quibuscunq; 6. Aph. 49. & 50. à diuturno coxendicū dolore cōflictatis propter mucorū copiā in articulo coaceruatā, suo naturali acetabulo prolapsa excidit, & rursum in natiuam suam sedem, aut sponte, aut aliter repulsa est, inibi tamen diu permanere non potest, sed soluta compage lubrica continēter relabitur: His processu temporis tibia & femur necessario alimoniæ penuria cōtabescit, & omnes in claudicationē euadunt; si ferro ignito non vrantur vt mucus ille absumatur.
  - Temporis diuturnitas: Vetustæ enim omnes luxationes, & quę callo obduruerunt, vel difficillimè, vel nunquam consanescunt.
  - Modus luxationis. Si caput in partem posteriorem prolabatur, nunquam in suo sinu compellitur, sed mortem statim affert ineuitabilem; sic neque in spina vertebræ, ex toto loco mutatæ sunt; neque etiam maxilla cum vtraque parte prolapsa est. Nam antequam suo loco reponatur inflammatio concitatur Celso attestante.
  - Articuli natura. Nam genu, vt facilè prolabitur, ita non magno negotio in suam sedem compellitur; Digitorum etiam luxatio nullum facit negotium, sic de humero (præcipue in macilentibus) intelligendum. Cubitus autē vt difficilè excidit, ita prolapsus magno impendio est; Ægerrime enim propter eminentiam tuberculorum sinuumque frequentiam reponitur.

Luxatio c dolore & inflammatione ſic tractatur Celſo.lib.8.cap.11.autore,lana ſuccida ex aqua & oleo moderate calido acetique momento imbuta ſuper impronito. Quod ſi febris acceſſit & oſſa luxata validis tendonibus retinentur, curioſius hæc facienda ſunt, & maxime quæ ad uictus rationem, & euacuationem attinent. Cæterum ſedato dolore profligataq; inflammatione tentanda eſt membri reductio, & pleniori uictu utendum, ac ſub finem curationis (ſi res ex ſententia ceſſerit) perfuſiones fiendæ ex abſinthij decocto, roſarum, muſci arborei, & oxicroceum ſuperponendum, & ad conſuetas operationes paulatim redeundum.

Luxatio cum vulnere: Multa diligentia ac prudentia eſt opus. Dum.n.hæc reponuntur in gens periculum, nonnunquam & mortem immaturam inferunt; Nam cum ex diſtenſione adiacentes partes.ſ.nerui & muſculi inflammantur, dolores ualidi, conuulſiones & febres acutæ ſuboriuntur, atque hoc præſertim in cubiti gibbero, genu, ſuperioribus etiam articulis. Quanto.n.principalibus membris luxati cum vulnere articuli viciniores ſunt, tanto maior timor eſt. Sed eo quoq; grauius periculum concitatur, quo maius membrum eſt, & validioribus neruis continetur; Ideoq; humeri femorique metus mortis eſt. Hinc Hipp.lib.de luxatorum, fractorumque oſſium coaptatione, horum repoſitionem, ualentio remq; ligaturam aduerſatur, ſoliſque inflammationem mitigantibus per initia uti iubet. Sic.n.(inquit) ipſis ſupereſſe licebit. Vbi autem inflammatio conquieuerit, quod ſeptem diebus aut nouem cōmuniter fit, præfati etiam periculum apud neceſſarios ægrotantis, quod ex repoſitione futurum ſit, tum quod ſi non reponatur, debilem ea parte hominē, & claudum fore; conabimur tutò, & ſine ulla uiolentia os in ſuam ſedem compellere. Porrò uulneris curationem eandem, quę propoſita eſt tabula de fracturis cum vulnere adminiſtrabimus.

Luxatio cum fractura ſic corrigitur, luxatio primum ſi fieri poteſt, fractura ſecundo curanda erit. At ſi ante fracturam luxatio commodè curari non poſſit, fracturam primo curabimus, deinde ea callo confirmata, luxationis curationem aggrediemur. Quod ſi luxatio inueterauerit, ea decocto maluæ & altheę perfundenda eſt, deinde unguento dialtheæ collinenda; poſt hæc emplaſtrum diachylon magnum ſuperponendum erit, & loco ſub his ſufficienter emollito, luxatum in ſuam ſedem dandum eſt.

Finis.

